

Uchwała Nr XXII.163.2020
Rady Gminy Baruchowo

z dnia 12 listopada 2020 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami Gminy Baruchowo
na lata 2020-2023**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r. poz. 282 z późn. zm.¹⁾) Rada Gminy Baruchowo, uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Baruchowo na lata 2020-2023 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Baruchowo.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni po ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Przewodniczący Rady Gminy
Baruchowo

Jarosław Komorek

¹⁾ zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2020 r. poz. 782

Załącznik do uchwały Nr XXII.163.2020
Rady Gminy Baruchowo
z dnia 12 listopada 2020 r.

Program opieki nad zabytkami dla Gminy Baruchowo na lata 2020-2023

**Gmina Baruchowo
Powiat Włocławski
Województwo Kujawsko-Pomorskie**

Zamawiający	Gmina Baruchowo
Wykonawca	Westmor Consulting

Baruchowo 2020

Opracowanie:

Westmor Consulting

Urszula Wódkowska

Biuro: ul. Królewiecka 27, 87-800 Włocławek

Siedziba: ul. 1 Maja 1A, 87-704 Bądkowo

Zespół autorów pod kierownictwem Karoliny Drzewieckiej – Kierownika Projektu:

Joanna Kaszubska – Konsultant

Mateusz Grzelak – Młodszy Analityk

Spis treści

Spis treści

1. Wstęp.
2. Podstawa prawna opracowania programu opieki nad zabytkami.
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.
 - 4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
 - 4.2. Relacje programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.
 - 5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie Gminy (analiza dokumentów programowych gminy).
 - 5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.
 - 5.2.1. Zarys historii obszaru gminy.
 - 5.2.2. Krajobraz kulturowy.
 - 5.2.3. Zabytki nieruchome.
 - 5.2.4. Zabytki ruchome.
 - 5.2.5. Zabytki archeologiczne.
 - 5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych.
 - 5.2.7. Dziedzictwo niematerialne.
 - 5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.
 - 5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.
 - 5.4.1 Stan zachowania zabytków znajdujących się Gminnej Ewidencji Zabytków.
 - 5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy Baruchowo.
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego – analiza szans i zagrożeń.
7. Założenia programowe.
 - 7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami.
 - 7.2. Kierunki działań i zadania programu opieki.
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami.
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami.
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.
11. Załączniki.

Spis tabel, rysunków i załączników.

1. Wstęp

Dziedzictwo kulturowe stanowi dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, a także dorobek czasów współczesnych. Jest to wartość materialna i niematerialna określająca nasze pochodzenie i kulturę. Na dorobek ten składają się zarówno elementy przyrodnicze, jak również wytwory i osiągnięcia cywilizacyjne ludzkości, m.in. w zakresie nauki, sztuki, architektury czy techniki. Elementem dziedzictwa kulturowego są zabytki, w tym: zabytki ruchome, zabytki nieruchome oraz zabytki archeologiczne. Są one nie tylko cennym źródłem informacji nt. życia naszych przodków, ale również ważnym elementem rozwoju społeczno-gospodarczego, bowiem bogate i różnorodne dziedzictwo kulturowe stanowi, istotną dla rozwoju lokalnych samorządów, atrakcję turystyczną. Dziedzictwo kulturowe jest zatem fundamentem tożsamości danej społeczności, dlatego ważna jest jego ochrona w celu zachowania tego dorobku dla przyszłych pokoleń.

Obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami wynika z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przyjęty w formie uchwały program stanowi element polityki samorządowej i służy podejmowaniu działań w zakresie inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego, a także promowania dziedzictwa kulturowego. Powinien być narzędziem mającym na celu eksponowanie walorów krajobrazu kulturowego, jak również wykorzystanie dorobku kulturowego na cele społeczne, gospodarcze i edukacyjne. Głównym odbiorcą programu jest lokalna społeczność, w tym właściciele i użytkownicy obiektów zabytkowych, ale także wszyscy mieszkańcy danej jednostki samorządu terytorialnego, którzy poprzez swoją działalność, wpływają na zachowanie i pielęgnowanie dziedzictwa kulturowego danego obszaru.

Celem opracowania *Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Baruchowo na lata 2020-2023* jest dążenie do poprawy stanu zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego, a przez to zachowanie piękna krajobrazu kulturowego. Program ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy Baruchowo. Wskazane w Programie działania są skierowane na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Głównymi odbiorcami niniejszego dokumentu są mieszkańcy gminy, którzy bezpośrednio odczuwają efekty jego wdrażania. Poprzez działania edukacyjne, realizacja Programu może budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości oraz zacieśnia procesy integracyjne w społeczności lokalnej.

Reasumując, przedmiotem niniejszego opracowania jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych gminy Baruchowo, a celem jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

2. Podstawa prawna opracowania programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i opracowania programu opieki nad zabytkami jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz.U. 2020 poz. 282 z późn. zm.). Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Ustawa wprowadza obowiązek sporządzania programów przez samorządy, zarówno na szczeblu wojewódzkim, powiatowym, jak i gminnym. W myśl art. 87 ustawy, programy opieki nad zabytkami opracowywane są na 4 lata i mają na celu w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z realizacji programu zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) co 2 lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy. Kolejne sporządzane programy opieki powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

Poprzednim programem realizowanym przez Gminę Baruchowo był Gminny Program Opieki nad zabytkami Gminy Baruchowo na lata 2016 – 2019, przyjęty Uchwałą Nr XV.123.2015 Rady Gminy Baruchowo z dnia 28 lutego 2015 r.

W ramach ww. Programu wyznaczono następujące priorytety i w ich ramach kierunki zadań z ochroną zabytków leżących na terenie gminy:

- 1) Priorytet I. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno -gospodarczego gminy Baruchowo:
 - a) Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
 - b) Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne,
 - c) Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
- 2) Priorytet II. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego:
 - a) Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.
- 3) Priorytet II. Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości:
 - a) Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy,
 - b) Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym,
 - c) Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym,
 - d) Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej.

Gmina w poprzednich latach podejmowała głównie działania z zakresu utrzymania i eksploatacji zabytków, których jest właścicielem oraz popularyzacji wiedzy, edukacji, historii i dziedzictwa kulturowego najbliższego regionu, w tym gminy Baruchowo, a co za tym idzie również obiektów zabytkowych na jej terenie.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Zabytki w Polsce objęte zostały ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Art. 5 Konstytucji RP brzmi: *„Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”*. Zaś w art. 6 ust. 1 Konstytucji RP czytamy: *„Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”*. Natomiast art. 86 Konstytucji RP wskazuje, że *„każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie”*.

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest wspomniana ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz.U. 2020 poz. 282 z późn. zm.). Ustawa określa m.in. przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz

opieki nad nimi. Zgodnie z art. 3 ww. ustawy zabytek to „nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”. Zabytki dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

- 1) zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- 2) zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
- 3) zabytki archeologiczne – zabytki nieruchome, będące powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożone z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytki ruchome, będące tym wytworem.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 4 ustawy **ochrona zabytków** polega w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Zgodnie z art. 5 ustawy **opieka nad zabytkiem** sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Z art. 6 ustawy wynika, iż ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) **zabytki nieruchome** będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
- 2) **zabytki ruchome** będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,

- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. 2019 poz. 1479),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

3) **zabytki archeologiczne** będące w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Zgodnie z art. 7 ustawy, wśród **form ochrony** zabytków wyróżnia się:

- 1) wpis do rejestru zabytków (w tym wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa);
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Dla zabytków znajdujących się na terenie województwa, wojewódzki konserwator zabytków prowadzi **rejestr zabytków**. Zgodnie z art. 9 ust.1 i ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami „do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku”.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 i ust. 2 ustawy „Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za **pomnik historii** zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć wniosek po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków”.

Zgodnie z art. 16 ust. 1–1a ustawy „*rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć **park kulturowy** w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Rada gminy ogłasza w prasie miejscowej oraz przez obwieszczenia, a także w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości, o podjęciu prac nad utworzeniem parku kulturowego, określając formę, miejsce i termin składania wniosków dotyczących projektu uchwały o utworzeniu parku kulturowego, nie krótszy jednak niż 21 dni od dnia ogłoszenia*”.

Zgodnie z art. 17 ustawy na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
- 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
- 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1 ustawy;
- 3a) zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury;
- 4) składowania lub magazynowania odpadów.

W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w art. 17 ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131–134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2020 poz. 1219).

W myśl art. 18 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami „*ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego*”.

Zgodnie z art. 19 ust. 1 ustawy w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, które znajdują się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu, co wynika z art. 20 ustawy. Podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy, zgodnie z art. 21 ustawy, jest ewidencja zabytków.

Zgodnie z art. 22:

- 1) Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków;

- 2) Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa;
- 3) włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku;
- 4) wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków;
- 5) w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
- 6) właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych;
- 7) ewidencje, o którym mowa w ust. 1, 2, 4 i 6, mogą zawierać dane osobowe obejmujące: imię, nazwisko i adres zamieszkania lub nazwę i adres siedziby właściciela lub użytkownika zabytku; imię, nazwisko i podpis autora karty ewidencyjnej lub adresowej lub imię i nazwisko osoby, która wypełniła kartę ewidencyjną; imię i nazwisko lub nazwę wykonawcy prac konserwatorskich, prac restauratorskich, badań konserwatorskich lub badań archeologicznych przy zabytku.

Organami ochrony zabytków, zgodnie z art. 89 ustawy, są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. Zadania publiczne o charakterze ponadgminnym określa ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020 r., poz. 713).

Z punktu widzenia niniejszego opracowania istotne jest uwzględnienie innych uregulowań prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, które znajdują się w wielu obowiązujących ustawach, w tym w:

- 1) ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2020 r., poz. 293 z późn. zm.);
- 2) ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2020 r., poz. 1333);
- 3) ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2020 r., poz. 1219);
- 4) ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2020 r., poz. 55);
- 5) ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2020 r., poz. 65 z późn. zm.);
- 6) ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2020 r., poz. 194);
- 7) ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2020 r., poz. 1057).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- 1) ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 2020 r. poz. 902);
- 2) ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. z 2019 r., poz. 1479).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. z 2020 r., poz. 164).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022

Dokument stanowi załącznik do uchwały nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. (poz. 808). Głównym celem projektu Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022 jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami, poprzez realizację trzech celów szczegółowych, podzielonych na następujące kierunki działań:

Cel szczegółowy 1: „Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego”

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym.
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym.

Cel szczegółowy 2: „Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami”

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.

Cel szczegółowy 3: „Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa”

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości.
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Cele gminy Baruchowo w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego są spójne z celami na szczeblu krajowym i wpisują się przede wszystkim w cel strategiczny 2 i 3 oraz wzmacniają realizację kierunków działań w nich zawartych.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013. Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 została przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r., rozwinięta w 2005 roku przez uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, stanowi główny dokument polityki kulturalnej państwa.

Wyznaczoną w Strategii misją jest *„zrównoważony rozwój kultury, jako najważniejszej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów”*.

W Narodowej Strategii Rozwoju Kultury wyznaczono następujące cele:

- 1) wzrost efektywności zarządzania sferą kultury;
- 2) zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju i dostępie do kultury;
- 3) wzrost udziału kultury w PKB;
- 4) zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków;
- 5) modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury;
- 6) wzrost uczestnictwa w kulturze;
- 7) rozwój szkół artystycznych i zwiększenie liczby godzin edukacji kulturalnej w programach szkolnych;
- 8) efektywna promocja twórczości;
- 9) promocja polskiej kultury za granicą;
- 10) ochrona własności intelektualnej i walka z piractwem;
- 11) wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury;
- 12) rozwój przemysłów kultury (kinematografia, media, design, wydawnictwa, fonografia).

Cele uzupełniające realizowane są w ramach pięciu obszarów priorytetowych, którym odpowiadają szczegółowo opisane w Narodowej Strategii Rozwoju Kultury – Narodowe Programy Kultury:

- 1) Czytelnictwo i sektor książki *NPK Promocja czytelnictwa i rozwój sektora książki*;
- 2) Dziedzictwo kulturowe *NPK Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego*;

- 3) Instytucje artystyczne i promocja twórczości *NPK Rozwój instytucji artystycznych*;
- 4) Szkolnictwo artystyczne i promocja młodych twórców - *NPK Wspierania debiutów i rozwoju szkół artystycznych*;
- 5) Sztuka współczesna *NPK Znaki Czasu*.

Cele operacyjne na lata 2004-2020 określa 11 programów operacyjnych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Programy operacyjne stanowią uszczegółowienie i rozszerzenie Narodowych Programów Kultury.

Założenia *Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Baruchowo na lata 2020-2023* wpisują się w misję Strategii oraz cele uzupełniające, w szczególności w cel związany z zachowaniem dziedzictwa kulturowego i aktywną ochroną zabytków.

Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020

Dokument został przyjęty uchwałą nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.

Misją Strategii jest „*tworzenie, utrzymywanie i doskonalenie warunków rozwoju kapitału społecznego w Polsce przez wspieranie działań na rzecz aktywności i kreatywności obywateli oraz ich współpracy dla dobra wspólnego*”.

Głównym celem Strategii jest *wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski*. Realizacja celu głównego będzie odbywała się poprzez następujące cele szczegółowe oraz priorytety:

Cel szczegółowy 1 - Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji:

- 1) Priorytet Strategii 1.1 – Wspieranie edukacji formalnej w zakresie metod nauczania sprzyjających kooperacji, kreatywności i komunikacji oraz rozwijanie demokratycznej kultury szkoły;
- 2) Priorytet Strategii 1.2 – Wspieranie edukacji innej niż formalna ukierunkowanej na kooperację, kreatywność i komunikację społeczną;

Cel szczegółowy 2 – Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej w wpływu obywateli na życie publiczne:

- 1) Priorytet Strategii 2.1 – Wspieranie mechanizmów współpracy instytucji publicznych z obywatelami;
- 2) Priorytet Strategii 2.2 – Rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej;
- 3) Priorytet Strategii 2.3 – Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej;

Cel szczegółowy 3 – Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy:

- 1) Priorytet Strategii 3.1 – Zwiększanie dostępności informacji i poprawa jakości komunikacji w sferze publicznej;
- 2) Priorytet Strategii 3.2 – Wspieranie mediów w kształtowaniu więzi społecznych, kulturowych i demokracji;

Cel szczegółowy 4 – Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego:

- 1) Priorytet Strategii 4.1 – Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej;
- 2) Priorytet Strategii 4.2 – Wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym.

Założenia *Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Baruchowo na lata 2020-2023* wpisują się w cele i założenia przyjęte w Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, głównie poprzez realizację celu szczegółowego 4.

W chwili obecnej trwają prace nad Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego 2030, która zastąpi ww. Strategię obowiązującą do 2020 roku.

4.2. Relacje programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+

Strategia rozwoju województwa kujawsko - pomorskiego do 2020 roku została przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr XLI/693/13 z dnia 21 października 2013 r., stanowi odpowiedź samorządu województwa na zmieniającą się sytuację polityczną kraju i warunki społeczno-gospodarcze oraz przestrzenne regionu.

Misją regionu do 2020 r. jest uzyskanie określonego stanu rozwoju województwa kujawsko - pomorskiego, gdzie na pierwszym miejscu są jego mieszkańcy: poszczególne jednostki tworzące rodziny i składające się na całe społeczeństwo.

„Kujawsko-pomorskie – człowiek, rodzina, społeczeństwo”

Misja ta jest realizowana przez następujące priorytety:

1. Konkurencyjna gospodarka.
2. Modernizacja przestrzeni wsi i miast.
3. Silna metropolia.
4. Nowoczesne społeczeństwo.

Wymienione priorytety zostaną zrealizowane dzięki ośmiu celom strategicznym.

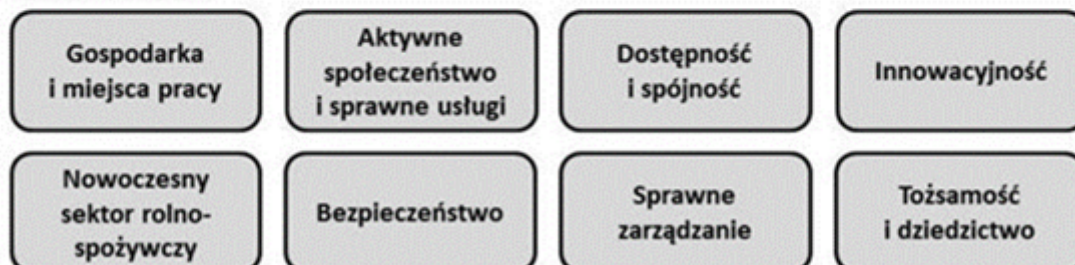
Rysunek . Priorytety i cele strategiczne województwa kujawsko-pomorskiego

KUJAWSKO-POMORSKIE. PLAN MODERNIZACJI 2020+

PRIORYTETY

CELE STRATEGICZNE

Źródło: Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+

Założenie zawarte w *Programie opieki nad zabytkami dla Gminy Baruchowo na lata 2020-2023* są spójne i wpisują się w priorytety oraz cele strategiczne zawarte w *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego* poprzez realizację **Priorytetu – Nowoczesne społeczeństwo, cel strategiczny – Tożsamość i dziedzictwo**. Wspólnie, dokumenty te przyczynią się do zachowania dziedzictwa kulturowego województwa kujawsko-pomorskiego.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego został przyjęty uchwałą nr VIII/135/19 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 czerwca 2019 r. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa stanowi podstawowe narzędzie dla kształtowania przez samorząd wojewódzki regionalnej polityki przestrzennej. Jego głównym celem jest *zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych wzmacniających pozycję regionu oraz zapewniających wysoką jakość warunków życia jego mieszkańców*.

Celami szczegółowymi, wspierającymi cel główny są:

- 1) Wysoka jakość przestrzeni dla mieszkańców;
- 2) Przestrzeń atrakcyjna dla gospodarki;
- 3) Właściwie ukształtowane systemy transportowe i infrastrukturalne;
- 4) Chronione zasoby i wysoka jakość środowiska;
- 5) Bezpieczeństwo oraz zminimalizowane zagrożenia i konflikty przestrzenne;
- 6) Wykorzystane potencjały w obszarach funkcjonalnych.

Zapisy zawarte w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego zostały uwzględnione podczas sporządzania przedmiotowego *Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Baruchowo na lata 2020-2023*.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2020

Dokument został przyjęty uchwałą Nr XXXI/518/17 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 kwietnia 2017 r. Jego realizacja przyczyni się do poprawy stanu zachowania zabytków i wzmacniania tożsamości lokalnej i rozwoju społeczeństwa Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

W ramach Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2020 cel strategiczny określony w Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan Modernizacji 2020+, jakim jest „Tożsamość i dziedzictwo”, będzie realizowany poprzez następujące cele operacyjne:

- 1) zachowanie dziedzictwa materialnego;
- 2) zachowanie dziedzictwa niematerialnego;
- 3) wzrost świadomości społecznej dla ochrony dziedzictwa kulturowego;
- 4) wzrost konkurencyjności regionu.

Do realizacji powyższych celów województwo kujawsko-pomorskie określiło następujące kierunki działań:

Zachowanie dziedzictwa materialnego
1. Kierunek działań: Ochrona ustawowa
2. Kierunek działań: Prace konserwatorskie i restauratorskie
3. Kierunek działań: Edukacja
4. Kierunek działań: Ład przestrzenny
5. Kierunek działań: Dokumentacja i popularyzacja
Zachowanie dziedzictwa niematerialnego
1. Kierunek działań: Ochrona
2. Kierunek działań: Edukacja
3. Kierunek działań: Zachowanie
4. Kierunek działań: Dokumentacja i badania
Wzrost świadomości społecznej dla ochrony dziedzictwa kulturowego
1. Kierunek działań: Popularyzacja wiedzy o znaczeniu i konieczności ochrony
2. Kierunek działań: Edukacja
Wzrost konkurencyjności regionu
1. Kierunek działań: Ochrona
2. Kierunek działań: Promocja
3. Kierunek działań: Edukacja
4. Kierunek działań: Zagospodarowanie

Świadoma reinterpretacja dziedzictwa jest elementem budowy wspólnej tożsamości i przyczynia się do tworzenia więzi międzyludzkich i zaufania, które ułatwia interakcje oraz współdziałanie, jest kluczowym czynnikiem rozwoju kapitału społecznego. Jedynie zadbane, dobrze eksponowany obiekt jest postrzegany przez społeczeństwo jako wartość. Zabytek pojmowany w ten sposób oddziałuje na stan gospodarki i przyczynia się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu, podnosi jego walory i wzmacnia jego pozycję. Działania zawarte w *Programie opieki nad zabytkami dla Gminy Baruchowo na lata 2020-2023* są spójne z kierunkami działań zawartymi w wojewódzkim Programie opieki nad zabytkami.

Strategia Rozwoju Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego gmin Powiatu Włocławskiego na lata 2016-2020

Dokument został przyjęty Uchwałą Nr 14/581/17 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 12 kwietnia 2017 roku.

Główny cel strategii to efektywne wykorzystanie potencjału i wzrost jakości kapitału społecznego dla przyspieszenia rozwoju gospodarczego południowej części powiatu włocławskiego.

Realizacji celu głównego służyć będą następujące cele rozwojowe:

- 1) Konkurencyjna gospodarka zbudowana na racjonalnym wykorzystaniu walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- 2) Kreatywne społeczeństwo korzystające z usług na najwyższym poziomie;
- 3) Rozwinięta infrastruktura techniczna i komunalna funkcjonująca na rzecz ochrony przyrody i krajobrazu.

Program opieki nad zabytkami dla Gminy Baruchowo na lata 2020-2023 przyczyni się do wzmocnienia pozycji turystycznej i kulturowej powiatu poprzez wskazanie działań związanych z dbaniem o zabytki na terenie gminy. Jest on więc spójny z działaniami wskazanymi w ramach celu rozwojowego 1 – Konkurencyjna gospodarka zbudowana na racjonalnym wykorzystaniu walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Włocławskiego na lata 2020 - 2023

Dokument został przyjęty Uchwałą Nr XIV/136/20 przez radę Powiatu we Włocławku z dnia 28 lutego 2020 r. Celem głównym Programu jest: Wzmocnienie i poprawa funkcjonowania systemu opieki nad zabytkami na terenie Powiatu Włocławskiego. Będzie on realizowany przez trzy cele szczegółowej, tj.:

Cel szczegółowy 1. Rozwiązania społeczno – prawne w zakresie poprawy działania systemu ochrony zabytków;

Cel szczegółowy 2. Prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich oraz wspieranie działań w zakresie opieki nad zabytkami;

Cele szczegółowy 3. Ochrona zabytków poprzez rozwój oferty turystycznej region.

Program opieki nad zabytkami dla Gminy Baruchowo na lata 2020-2023 uwzględnia założenia Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami. Realizuje wyznaczone cele szczegółowe przyczyniając się do osiągnięcia celu głównego.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie Gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

Lokalny Program Rozwoju Gminy Baruchowo na lata 2012-2020

Program uchwalony został Uchwałą nr XXVII.162.2012 Rady Gminy Baruchowo z dnia 28 grudnia 2012 r, zmienioną przez Uchwałą nr XVIII.141.2016 Rady Gminy Baruchowo z dnia 31 marca 2016 r.

Celem nadrzędnym Programu jest: Rozwój społeczny i gospodarczy gminy. Natomiast cele bezpośrednie w poszczególnych sferach są następujące:

- 1) Środowisko: Wykorzystanie walorów przyrodniczych gminy;
- 2) Infrastruktura: Poprawa i rozwój istniejącej infrastruktury technicznej;
- 3) Gospodarka: Wielokierunkowy rozwój gospodarki gminy;
- 4) Sfera społeczna: Wysoka jakość życia mieszkańców gminy.

Założenia Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Baruchowo na lata 2020-2023 przyczynią się do osiągnięcia celu bezpośredniego Sfera społeczna: Wysoka jakość życia mieszkańców gminy. W jego ramach wymieniono m.in. zagospodarowanie niezamieszkałych budynków na cele społeczne, kulturalne, gospodarcze oraz możliwość uzyskania dofinansowania na opracowanie planu rewitalizacji w gminie, w ramach których rewitalizacji mogą zostać poddane obiekty zabytkowe. Przedmiotowy dokument wykazuje zatem spójność z Lokalnym Programem Rozwoju Gminy Baruchowo.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Baruchowo na lata 2017 – 2023

Program przyjęty został Uchwałą Nr XLIV.304.2018 Rady Gminy Baruchowo z dnia 1 czerwca 2018 r. W dokumencie określono następujące cele i kierunki działań w zakresie prowadzenia procesu rewitalizacji na terenie gminy Baruchowo:

- 1) Cel: 1. Aktywizacja społeczna miejscowości Baruchowo:
 - a) Kierunek działań: 1. Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej,
 - b) Kierunek działań: 2. Zapewnienie aktywności społecznej, integracji międzypokoleniowej i bezpieczeństwa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
 - c) Kierunek działań: 3. Walka z bezrobociem poprzez działania na rzecz aktywizacji zawodowej.
- 2) Cel: 2. Integracja i aktywizacja ludności starszej w Kłotnie:
 - a) Kierunek działań: 1. Adaptacja budynku remizy OSP w Kłotnie na świetlicę wiejską,
 - b) Kierunek działań: 2. Rozwój działań na rzecz integracji, działalności kulturalnej i aktywności ruchowej.

Program opieki nad zabytkami dla Gminy Baruchowo na lata 2020-2023 jest spójny z Lokalnym Programem Rewitalizacji. Na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji zlokalizowane są obiekty zabytkowe o dużej wartości kulturowej, które wymagają zabezpieczenia poprzez przeprowadzanie działań konserwatorskich oraz szerszego udostępnienia mieszkańcom na cele społeczne.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Baruchowo

Podstawowym celem sporządzania Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego jest określenie polityki przestrzennej gmin, w tym miejscowych zasad zagospodarowania przestrzennego.

Z zapisów zawartych w wyżej wymienionym Studium wynika, że dla Gminy Baruchowo dziedzictwo kulturowe oraz zabytki stanowią ważną część układu funkcjonalno-przestrzennego terenu. W dokumencie wskazano zabytki na terenie gminy oraz zasady ich ochrony. Podstawowym warunkiem rozwoju zagospodarowania, wynikającym z wartości kulturowych, jest stała weryfikacja stanu zabytków na obszarze gminy i podjęcie decyzji dotyczących ich ochrony, co jest niezbędne dla uporządkowania istniejącego zagospodarowania i podniesienia poziomu estetycznego wizerunku Gminy.

W Programie opieki nad zabytkami dla Gminy Baruchowo na lata 2020-2023 uwzględniono ustalenia wynikające ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Baruchowo.

Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

Zgodnie ze stanem na dzień 31 grudnia 2019 r. obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego objęto 7 292,14 ha, co stanowi 35,42% powierzchni gminy.

Na terenie gminy Baruchowo obowiązują następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- 1) Uchwała nr XI/65/2003 z dnia 16.10.2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego tereny wyodrębnione z części gminy Baruchowo powiat wrocławski, położone w miejscowości Baruchowo. Boża Wola:
 - a) § 8. W zakresie ochrony wartości kulturowych ustala się, iż w przypadku odkrycia w trakcie prac ziemnych reliktyw kultury materialnej należy wstrzymać prace, powiadomić o odkryciu właściwe służby ochrony zabytków, a teren udostępnić do badań archeologicznych zrealizowanych na koszt inwestora.
- 2) Uchwała nr XI/64/2003 z dnia 16.10.2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego tereny wyodrębnione z części gminy Baruchowo powiat wrocławski, położone w miejscowości Baruchowo:
 - a) § 8. W zakresie ochrony wartości kulturowych ustala się, iż w przypadku odkrycia w trakcie prac ziemnych reliktyw kultury materialnej należy wstrzymać prace, powiadomić o odkryciu właściwe służby ochrony zabytków, a teren udostępnić do badań archeologicznych zrealizowanych na koszt inwestora.

3) Uchwała nr XI/66/2003 z dnia 16.10.2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego tereny wyodrębnione z części gminy Baruchowo powiat włocławski, położone w miejscowości Trzebowo:

a) § 8. W zakresie ochrony wartości kulturowych ustala się, iż w przypadku odkrycia w trakcie prac ziemnych relikwów kultury materialnej należy wstrzymać prace, powiadomić o odkryciu właściwe służby ochrony zabytków, a teren udostępnić do badań archeologicznych zrealizowanych na koszt inwestora.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

Gmina Baruchowo jest gminą wiejską położoną w południowej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie włocławskim. Pod względem fizyczno-geograficznym leży ona na styku Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej (Mezoregion Kotlina Płocka), obejmującego centralny i północny obszar gminy i Pojezierza Wielkopolskiego (mezoregion Pojezierze Kujawskie) obejmującego pozostałą – południową część gminy. Położona jest w odległości ok. 110 km od Bydgoszczy, ok. 70 km od Torunia i ok. 23 km od Włocławka.

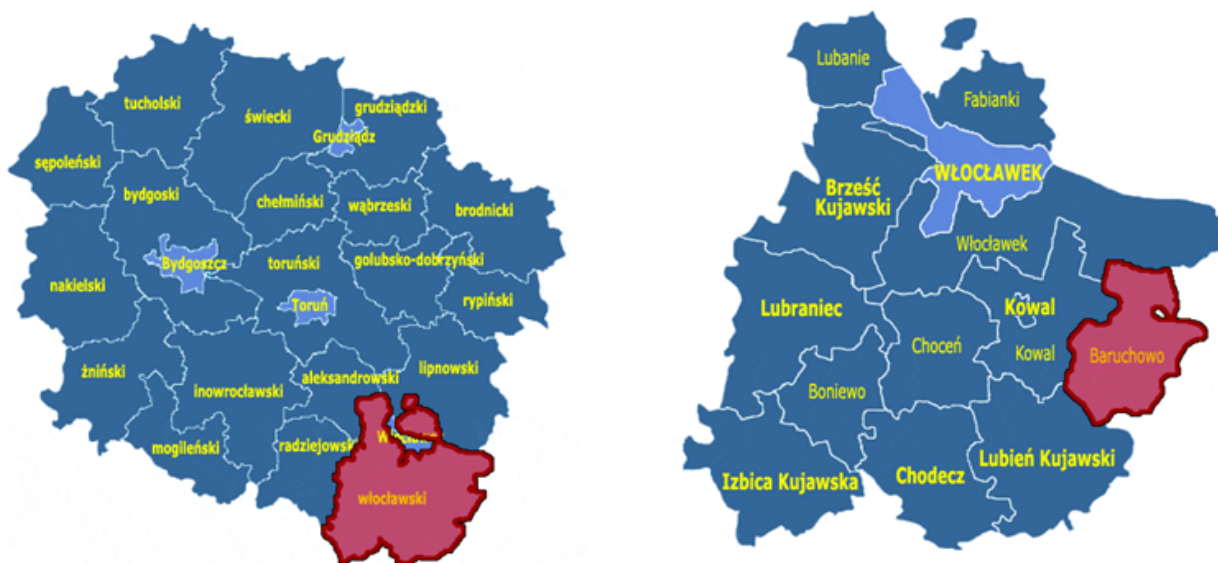
Pod względem etnograficznym gmina Baruchowo położona jest na Kujawach, które zwyczajowo rozdziela się na wschodnie ze stolicą we Włocławku i zachodnie ze stolicą w Inowrocławiu. Rozbicie to wyróżnia się ze względu na różnice kulturowe, które nastąpiły wskutek podziału Kujaw najpierw w średniowieczu na dwa województwa, a następnie podczas rozbiorów, gdzie ich teren został podzielony pomiędzy zabór pruski i rosyjski.

Niniejsza jednostka samorządu terytorialnego graniczy z:

- 1) gminą wiejską Włocławek, powiat włocławski, województwo kujawsko-pomorskie;
- 2) gminą wiejską Nowy Duninów, powiat płocki, województwo mazowieckie;
- 3) gminą wiejską Gostynin, powiat gostyński, województwo mazowieckie;
- 4) gminą wiejską Lubień Kujawski, powiat włocławski, województwo kujawsko-pomorskie;
- 5) gminą wiejską Kowal, powiat włocławski, województwo kujawsko-pomorskie.

Analizowana jednostka podzielona jest na następujące sołectwa: Grodno, Kurowo-Kolonia, Nowa Zawada, Zakrzewo, Kurowo-Parcele, Kłotno, Goreń, Skrzynki, Baruchowo, Patrówek, Zawada-Piaski, Świątkowice, Okna, Boża Wola i Lubaty.

Rysunek . Położenie gminy Baruchowo na tle województwa kujawsko-pomorskiego i powiatu włocławskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://gminy.pl/>

5.2.1. Zarys historii obszaru gminy

Obszar gminy Baruchowo swym rodowodem sięga okresu przedhistorycznego. Teren ten zamieszany był już w prehistorii o czym świadczą liczne znaleziska archeologiczne w postaci licznych śladów osadnictwa i osad.

Historia gminy jest silnie związana z historią Kujaw. Pierwsze informacje na temat obszaru gminy pochodzą z roku 1226 kiedy to wzmiankowana zostaje wieś Kłotno. Natomiast pierwsza wzmianka o miejscowości Baruchowo pochodzi z roku 1388, kiedy to wspomniano o wsi Baruchowo, która przynależała do parafii Kłotno, jako dziedziczna podczaszego Marcina i podkomorzego ziemi dobrzyńskiej Mikołaja. Później właścicielami Baruchowa byli Baruchowscy, Świętosławscy, Kucińscy, Moszczeńscy, Dąmbscy, a w końcu (od lat trzydziestych XIX w. do 1945 r.) Kretkowscy.

Ród Kretkowskich znany był nie tylko na Kujawach. Maria Kretkowska (1863-1947), była animatorką szkolnictwa ludowego, działaczką społeczną, znaną z licznych działań charytatywnych, przewodniczącą Krajowej Organizacji Ziemiarek Polskich.

Do połowy XIV w. obszar gminy oraz całe Kujawy poddane są okresowi licznych niepokoїв wewnętrznych i zewnętrznych oraz wojen, związanych przede wszystkim z osiedlonymi w Ziemi Chełmińskiej Krzyżakami. Okres szybkiego rozwoju społeczno-gospodarczego terenów gminy przypada na II połowę XIV wieku. Kończy się on wraz z kolejnym konfliktem z Zakonem Krzyżackim na początku XV wieku.

Przez cały okres średniowiecza aż do XVII wieku obszar gminy rozwijał się wolniej od pozostałych regionów. Z powodu słabych gleb, oddzieleniu ich od rzeki Wisły pasmem lasów a także oddalenie od szlaków lądowych osadnictwo na terenie obecnej gminy rozwijało się również słabiej niż w innych regionach Kujaw.

Osadnictwu nie sprzyjały także często toczone wojny i związane z nimi przemarsze wojsk. Kryzys pierwszej połowy XVII w., na który nałożyły się dodatkowo zniszczenia wojenne związane przede wszystkim z potopem szwedzkim, spowodowały zubożenie i wyludnienie Kujaw oraz okres względnego zastój społeczno-gospodarczego. Kolejne zniszczenia przyniosły pierwsze lata XVIII w., związane z przemarszem przez teren Kujaw wojsk polskich, szwedzkich, saskich, rosyjskich, związanych z toczoną wojną północną. Wtedy to wieś Baruchowo, należąca w owym czasie do Anny Kretkowskiej, została spalona podczas przemarszu wojsk szwedzkich. Dodatkowo w roku 1707 po zdobyciu przez kozaków Włocławka dokonali oni złupienia okolicznych obszarów. Obok konfliktów wojennych spustoszenie siały również szerzące się w ich czasie choroby.

Sytuacja polityczna unormowała się w roku 1710 i od tego czasu na terenie gminy rozpoczął się okres względnego spokoju i szybki wzrost osad wiejskich, głównie na skutek osadnictwa olenderskiego, które wprowadzono m.in. w Gorenium (Goryniu), Leonowie i Żaluskowie (Żaluśkowie), w oparciu przede wszystkim o osadników olenderskich i pruskich, którzy zagospodarowywali tereny podmokłe i leśne oraz również byli osiedlani na terenach istniejących wsi, wyludnionych podczas wojen i epidemii.

Pod koniec XVIII w. wzmiankowane zostają prywatne osady jak Skrzyńki, Okna i Zakrzewek.

Od roku 1793 po II rozbiórce Polski obszar gminy znalazł się w zaborze Pruskim, a następnie od roku 1807 – w granicach Księstwa Warszawskiego. Po upadku Napoleona, znalazł się on w utworzonym Królestwie Polskim, które po upadku powstania listopadowego zostało włączone do Imperium Rosyjskiego.

Podczas powstań niepodległościowych (listopadowego w 1830 roku i styczniowego w 1863 r., które swym zasięgiem objęły także powiat włocławski, w tym obszar gminy Baruchowo), licznie udział w nich brali chłopci z okolic Baruchowa i Gorenia, którzy odznaczyli się męstwem podczas walk i potyczek.

Okres I i II wojny światowej nie przyniósł znacznych zniszczeń, a konflikty ominęły ten obszar nie wyrządzając żadnych poważniejszych szkód.

13 lutego 1945 roku po wyzwoleniu przez wojska sowieckie obszaru gminy, powstał Urząd Gminy w Kłotnie (obecnie Kłotno), stając się siedzibą gminy do roku 1976, kiedy to ze względu na urzędujący ówczesnie podział terytorialny ziemie gminy Baruchowo włączone zostały do gminy Kowal.

1 stycznia 1984 roku w oparciu o zarządzenie ministra administracji i gospodarki przestrzennej z obszaru gminy Kowal wyłączono m.in. wsie Baruchowo, Kłotno, Skrzyńki oraz Goreń i utworzono gminę Baruchowo, tym razem z siedzibą w Baruchowie, która odzyskała tym samym status gminy wiejskiej oraz stała się samodzielnym ośrodkiem administracji. Począwszy od początku roku 1991 całe terytorium gminy Baruchowo do dnia dzisiejszego znajduje się w powiecie włocławskim w województwie kujawsko - pomorskim.

Tabela . Kalendarium części miejscowości na terenie gminy Baruchowo

Miejscowość	Kalendarium
Baruchowo	-1388 r. – pierwsze wzmiankowanie wsi w parafii Kłotno jako dziedzicznej Marcina podczaszego i Mikołaja podkomorzego ziemi dobrzyńskiej, -połowa XVI w. – własność Baruchowskich, -1634 r. – wieś obejmowała 18 domów, -1662 r. we wsi było 6 domów, -1674 r. we wsi było 7 domów szlacheckich i 3 plebejskie, -XVII w. własność Moszczyńskich i Dąbskich, -1775 r. – we wsi było 15 domów, -1779 r. wieś z młynem, zamieszkała prze 91 osób, własność Walentego Moszczyńskiego, -1827 r. we wsi 21 domów, 174 mieszkańców, w skład dóbr Baruchowo wchodziły wówczas: Kretki, Leonowo, Okna, Trzebowo, Lubaty, Czarne, Trzebowek, Zakrzewo, Zakrzewiec, Okna, Skrzyńki, Skrzyneczki, Strzały, Radziszewo i Cieślikowo, -Po 1830 r. majątek Baruchowo powiązany z kluczem wiewickim jako własność Leona Zygmunta Kretkowskiego – radcy województwa mazowieckiego i sędziego pokoju okręgu kowalskiego, -1836 r. – powstała gmina Baruchowo w powiecie włocławskim, -k. XIX w. – Emilian Kretkowski wybudował zachowany do dzisiaj dwór, -1925–1393 r. – po śmierci Leona Kretkowskiego własność jego żony Marii ze Strzeszewskich Kretkowiej. -1939–1945 r. majątkiem zarządza Niemiec Teodor Wechautz, -1945 r. resztówkę majątku Baruchowo przejął Urząd Gminy Kowal, -do 1969 w dworze znajdowała się szkoła podstawowa, -1976 r. – w wyniku nowego podziału administracyjnego gmina Baruchowo weszła w skład gminy Kowal, -1984 r. ponownie utworzono gminę Baruchowo.
Budy Kłocięńskie	-XVIII w. – własność biskupów włocławskich, -1779 r. – we wsi mieszka 11 mieszkańców.
Czarne	-poł. XIX w. – własność Kretkowskich, -k. XIX w. – własność Mirosławskich, -1870 r. – wybudowano dwór drewniany, -do 1939 r. – własność braci Bronisława i Zygmunta Mirosławskich,
Goreń	-XVIII w. – założenie osady olenderskiej, -1793 r. – własność królewska, G. Hollandii.
Grodno	-1634 r. – we wsi 9 domów i 1 dom młyński, -1662 r. – we wsi 3 domy, -1674 r. – we wsi 7 osób pochodzenia szlacheckiego i 29 plebejskiego, -1775 r. – we wsi 9 domów, -1779 r. – we wsi młyn, własność Walentego i Jana Waliszewskich, 63 mieszkańców, -1938 r. – własność Stanisława Kretkowskiego
Kłotno	-1266 r. – pierwsze wzmiankowanie, -1489 r. – wymieniona parafia w Kłotnie, -1666 r. wybudowano kościół drewniany ufundowany przez Stanisława Niemirę, archidiakona włocławskiego, -XVIII w. – własność biskupów włocławskich, -1878–1881 r. wybudowano obecny kościół parafialny ufundowany przez Emiliana Kretkowskiego.
Leonowo	-k. XVIII w. – pierwsze wzmiankowanie osady olenderskiej,
Okna	-1783 r. – budy, własność Franciszka Tokarskiego, wojskiego kowalskiego, -k. XVIII w. – pierwsze wzmiankowanie osady.
Patrowo	-1634 r. – we wsi 6 domów, -1662 r. – we wsi 2 domy, -1674 r. – we wsi 2 szlachciców i 11 plebejuszy, -1775 r. – we wsi 11 domów,

	-1779 r. – własność dominikanów plockich, we wsi 41 mieszkańców.
Stare Kurowo	-1634 r. – we wsi 27 domów, -1662 r. – we wsi 23 domy, -1674 r. – we wsi 2 szlachciców, 2 szlacheckie zagrody oraz 49 plebejuszy, -1775 r. – we wsi 21 domów, -1779 r. – wieś własnością norbertanek plockich, później Komeckiego, 132 mieszkańców, -1793 r. – własność K. Buden
Skrzynki	-1779 r. – własność Franciszka Tokarskiego, wojskiego kowalskiego, we wsi 29 mieszkańców, -1783 r. – budy, -k. XVIII w. – pierwsze wzmiankowanie osady, -1938 r. – własność braci Bronisława i Zygmunta Mirosławskich.
Świątkowice	-1634 r. – wieś z młynem i 8 domami, -1662 r. – we wsi 1 dom, -1674 r. – młyn we wsi opustoszały, wieś zamieszkała przez 10 plebejuszy, -1775 r. – we wsi 11 domów, -1779 r. – we wsi 72 mieszkańców, własność Zygmunta Kretowskiego.
Zakrzewek	-k. XVII w. – pierwsze wzmiankowanie osady
Zakrzewo	-1634 r. – dwa działki szlacheckie, we wsi 11 domów, -1662 r. – we wsi 8 domów, -1674 r. – we wsi dwa działki szlacheckie, wieś zamieszkała przez 5 szlachciców i 36 plebejuszy, -1775 r. – we wsi 16 domów, -1779 r. – własność Franciszka Tokarskiego oraz Boruckiego, we wsi 37 mieszkańców, -1938 r. – własność Marii Kretkowskiej.
Zaluśkowo	-1793 r. – wieś samodzielna, później włączona do wsi Zawada.
Zawada	-1634 r. – we wsi 4 domy, -1662 r. – we wsi 1 dom, -1674 r. – we wsi mieszkało 2 szlachciców i 22 plebejuszy, -1775 r. – we wsi 9 domów, -1779 r. – własność Teodora Ciechowskiego, w Zawadzie i Lubatach było wówczas 78 mieszkańców, -1938 r. – własność Kazimierza Święcickiego.

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Baruchowo

Znaki i symbole

Herbem Gminy Baruchowo jest tarcza „hiszpańska” podzielona na dwie części po środku w pionie. Po lewej stronie na tle barw narodowych znajduje się zarys połowy drzewa – dębu. Natomiast w części prawej – kłos, który symbolizuje rolniczy charakter gminy, u podnóża którego wyłaniają się trzy półkola (żółty, brązowy i zielony) symbolizujące pola uprawne.

Rysunek . Herb gminy Baruchowo

Źródło: <http://www.baruchowo.pl/>

5.2.2. Krajobraz kulturowy

Środowisko kulturowe gminy determinowane jest występowaniem na jej terenie: zabytków archeologicznych, zabytków architektury, założeń parkowych oraz wartości niematerialnych, do których zaliczyć można krajobraz oraz kulturę ludową. Warto podkreślić, że zachowane zasoby dziedzictwa kulturowego gminy stanowią wartości podlegające ochronie prawnej i pozwalają tym samym na wyodrębnienie obszarów o istotnych walorach środowiska kulturowego. Ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej, a kształtowanie środowiska kulturowego wpływa na rozwój pozostałych dziedzin regionu, takich, jak: turystyka, rekreacja, osadnictwo czy leśnictwo.

Na terenie gminy funkcjonuje **Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Baruchowie**. Głównymi celami placówki jest pozyskanie i przygotowanie mieszkańców do aktywnego uczestnictwa w kulturze i współtworzenie jej wartości oraz podtrzymywanie i kultywowanie tradycji kulturowych, gminnych i regionalnych. Do podstawowych zadań należy:

- 1) prowadzenie wielokierunkowej działalności rozwijającej i zaspokajającej potrzeby kulturalne mieszkańców;
- 2) tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego i folkloru z uwzględnieniem rękodzieła ludowego i artystycznego;
- 3) kształtowanie wzorców aktywnego uczestnictwa w kulturze;
- 4) popularyzowanie wizerunku gminy poprzez udział w konkursach, przeglądach, festiwalach, wystawach itp.;
- 5) organizowanie różnorodnych form edukacji i aktywności kulturalnej;
- 6) organizowanie różnorodnych form działalności kulturalnej we współpracy z placówkami oświatowymi, opiekuńczo-wychowawczymi, Kołami Gospodyń Wiejskich, Gminną Radę Kobiet, OSP itp.;
- 7) upowszechnianie kultury fizycznej;
- 8) świadczenia usług sportowych, rekreacyjnych i rehabilitacyjnych;
- 9) podejmowania inicjatyw organizowania imprez sportowych i kulturalnych na rzecz mieszkańców gminy Baruchowo.

Ponadto przy Gminnym Ośrodku Kultury, Sportu i Reperacji w Baruchowie działa m.in.:

- 1) Zespół Folklorystyczny „SWOJACY” z Baruchowa, który istnieje i działa od 1999 r. Został on utworzony z inicjatywy Wójta Gminy Pana Stanisława Sadowskiego. Zespół jest jednym z najmłodszych zespołów

powstałych na Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej. W repertuarze znajdują się pieśni i tańce naszego regionu, ale także regionów całej Polski. Zespół prezentuje także tradycje ludowe poprzez widowiska obrzędowe prezentowane na scenach naszego kraju;

- 2) Klub Seniora „Jubilaci”, którego celem jest wspólna integracja osób starszych rozwijanie wspólnych zainteresowań i umiejętności. Seniorzy uczestniczą w organizowanych przez klub licznych wycieczkach autokarowych i w miarę możliwości rowerowych. W świetlicy organizowane są spotkania m.in. z wnukami z okazji Dnia Babci i Dziadka, Andrzejką, ostatki, jak również spotkania przy ognisku w kącie rekreacyjnym. Tradycją klubu jest robienie do kościoła palmy.
- 3) Klub Kobiet Kreatywnych, do którego należą kobiety aktywne, zaradne i pomysłowe. W jego ramach uczestniczą one w różnego rodzaju spotkaniach i imprezach.

Ośrodek posiada bogatą bazę sportową i rekreacyjną, na którą składają się:

- 1) boisko piłkarskie z oświetleniem;
- 2) sprzęt do gry;
- 3) hala sportowa;
- 4) salka rekreacyjna;
- 5) dwie sale konferencyjne;
- 6) infrastruktura lekkoatletyczna (bieżnia, skocznia, rzutnia do pchnięcia kulą);
- 7) kort tenisowy;
- 8) boiska do gry w koszykówkę, piłkę nożną, piłkę ręczną i siatkówkę.

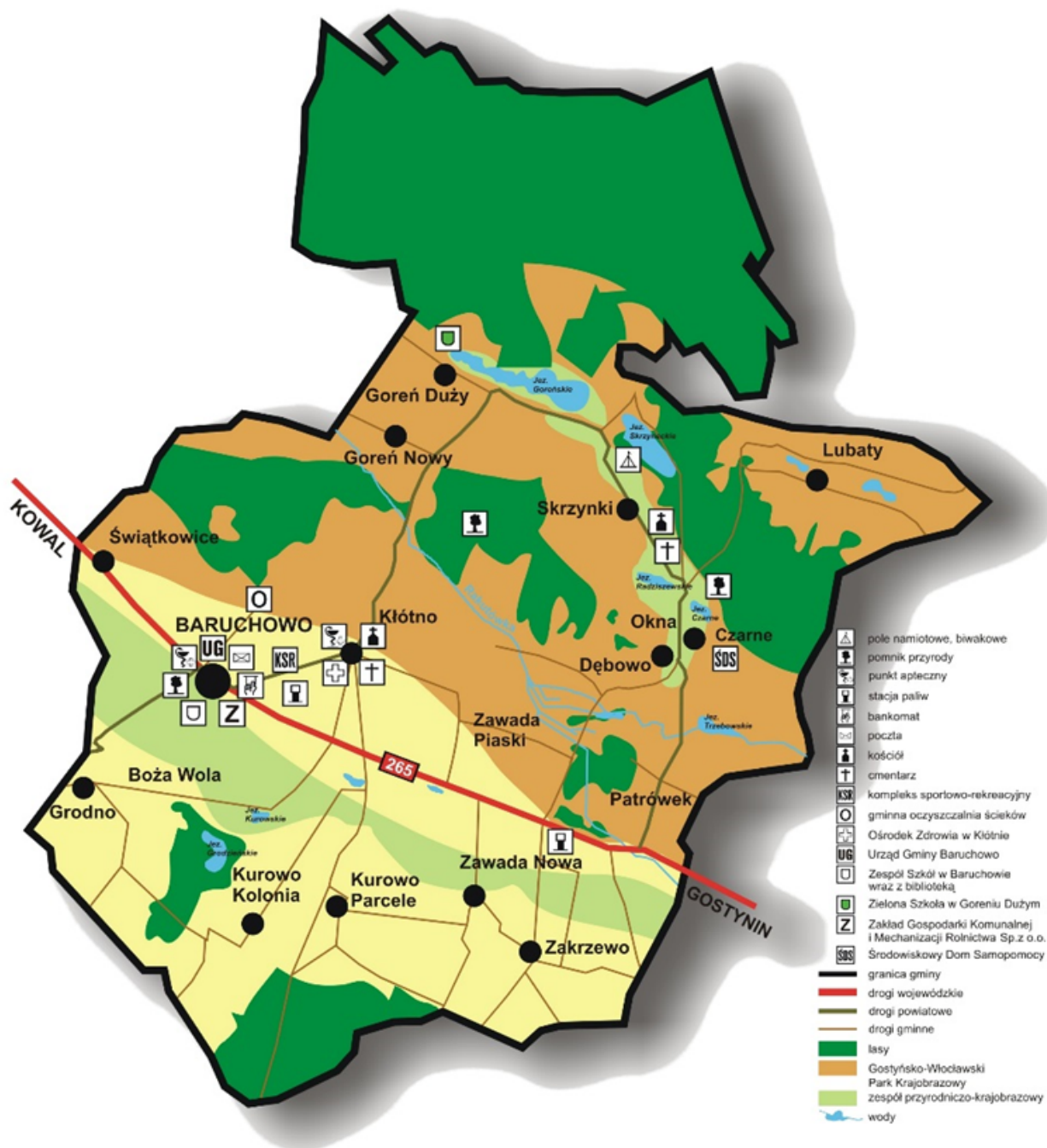
Na terenie gminy funkcjonują również siłownie zewnętrzne w miejscowości Skrzynki i Czarne oraz wiele szlaków turystyczno-przyrodniczych.

Drugą instytucją kulturalną na terenie gminy jest **Gminna Biblioteka Publiczna w Baruchowie**. Placówka ta służy rozwijaniu potrzeb czytelniczych i informacyjnych społeczności gminnej, upowszechnianiu wiedzy, rozwoju kultury oraz zapewnia dostęp do materiałów bibliotecznych i informacji mieszkańcom gminy. Jej stan księgozbioru na koniec 2019 roku wyniósł 16 522 egzemplarzy, w tym 8 046 woluminów literatury dla dorosłych, 6 542 woluminów literatury dla dzieci i 1 934 woluminów literatury popularnej. Biblioteka dysponuje również bazą komputerową, w skład której wchodzi 8 komputerów stacjonarnych z dostępem do Internetu dla użytkowników. Jako instytucja kultury organizuje ona różnorodne zajęcia w tym również kulturowe.

Ponadto życie kulturalne prowadzone jest w świetlicach wiejskich w miejscowościach: Zawada-Piaski, Kurowo-Kolonia, Grodno i Kłotno oraz w 3 remizach Ochotniczych Straży Pożarnych: Świątkowice, Goreń-Duży i Skrzynki.

Krajobraz kulturowy determinowany jest poniekąd również przez środowisko naturalne i występujące na danym obszarze tereny i obiekty podlegające ochronie. Gmina Baruchowo posiada duże walory przyrodniczo-krajobrazowe, na które składają się głównie kompleksy leśne Gostynińsko-Włocławskiego Parku Krajobrazowego oraz obszary podmokłe w centralnej części gminy. Formami ochrony przyrody w granicach gminy są:

- 1) 2 rezerwaty przyrody: „Olszyny Rakutowskie” i „Grodno”;
- 2) Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy;
- 3) Obszar Natura 2000 Błota Kłócińskie PLH040031 i Błota Rakutowskie PLB040001;
- 4) 7 pomników przyrody;
- 5) 15 użytków ekologicznych.

Źródło: <http://www.baruchowo.pl/>

Układy urbanistyczne

Układami urbanistycznymi charakterystycznymi dla obszaru gminy są zespoły wiejskie takie jak łańcuchówki, rzędówki i ulicówki.

Budownictwo

Typowy dom kujawski na obszarze gminy Baruchowo był drewniany, najczęściej konstrukcji węglowej a zdecydowanie rzadziej konstrukcji sumikowo-łątkowej. Materiałem pokryciowym dachu

była najczęściej słoma i trzcina. Do I poł. XIX wieku podstawowym typem budynków były chałupy wąskofrontowe, posiadające wejście główne od szczytu. Od lat 30. XIX w. zaczęły powstawać chałupy szerokofrontowe, z wejściem w ścianie dłuższej, który do końca XIX wieku zdominował obszar całych Kujaw. Najpopularniejszym typem zagrody kujawskiej było usytuowanie budynków na planie prostokąta. W jej skład wchodził budynek mieszkalny, budynek inwentarski oraz stodoła. Poniekąd zamożniejsi gospodarze budowali niekiedy dodatkowo drugi budynek inwentarski oraz spichlerz.

Rysunek . Chata kujawska na terenie gminy Baruchowo

Źródło: <http://baruchowo.pl/>

5.2.3. Zabytki nieruchome

Do nieruchomych zabytków na terenie gminy należą przede wszystkim zabytki architektury sakralnej, czyli kościoły, kapliczki, dzwonnice. Z architektury świeckiej do zabytków nieruchomych na terenie gminy zalicza się zespoły pałacowe, dwory, parki, budynki gospodarcze.

Na terenie gminy Baruchowo występują zabytki nieruchome ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz rejestrze zabytków województwa kujawsko-pomorskiego prowadzonym przez Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Zabytki nieruchome ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Baruchowo wykazano w rozdziale 5.4 niniejszego Programu.

Zabytki nieruchome są w różnym stanie utrzymania. W przypadku wielu zabytków konieczne jest podjęcie prac remontowych i rewaloryzacyjnych w celu odzyskania ich dawnej świetności.

5.2.4. Zabytki ruchome

Rejestr zabytków ruchomych prowadzony jest przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

Do rejestru nie są wpisywane obiekty wpisane do inwentarza muzeum lub wchodzące w skład narodowego zasobu bibliotecznego. Zasoby muzealne i archiwalne chronione są na podstawie odrębnych przepisów.

Na terenie gminy Baruchowo nie występują zabytki ruchome.

5.2.5. Zabytki archeologiczne

W latach 1987-1989 i w roku 1996 teren gminy Baruchowo został przebadany metodą archeologicznych badań powierzchniowych na tzw. obszarach „Archeologicznego Zdjęcia Polski” (AZP) o nr 50-50, 51-50, 52-49, 52-50. Dodatkowo w ramach konserwatorskiego programu weryfikacji tzw. siedzib obronno-rezydencjonalnych na Kujawach i Ziemi Dobrzyńskiej przeprowadzono prace badawcze tzw. grodziska w Grodnie i dworu obronnego w Zawadzie Nowej.

Biorąc pod uwagę ilość punktów osadniczych i ich skupiska wyróżnić można na omawianym terenie dwie strefy osadnicze:

1. Strefa centralna – okolice Kłotna i Zawady Piaski: obszar objęty strefą apogeum osadnicze przeżywa w epoce neolitu za sprawą wspólnot kulturowych: kultury pucharów lejkowatych – Kłotno 50 (39), 37 (13), Zawada Piaski 93 (70). W stopniu minimalnym zaznaczone są materialne ślady z początku epoki brązu – Kłotno 30 (6), 31 (7), Zawada Piaski 93 (70), k. trzcinieckiej, późnego IV okresu epoki brązu Kłotno 31 (7) i epoki żelaza, okresu lateńskiego kultury przeworskiej – Kłotno (69 (46)). Liczne ślady osadnicze notowane są począwszy od wczesnego średniowiecza – Kłotno 39 (15), po nowożytność - Zawada Piaski 89 (66).

2. Strefa północna – wzdłuż południowej granicy jeziora Goreńskiego: w strefie tej rejestrujemy standard osadniczo – kulturowy, charakteryzujący się występowaniem osadnictwa kultur neolitycznych pucharów lejkowatych: Goreń Duży – 4 (4), 7 (7), 8 (8), 12 (12), 14 (14), kultur amfor kulistych z pojedynczym śladem osadnictwa ze schyłku epoki neolitu, kultury ceramiki sznurowej – Goreń Duży 9 (9) i osadnictwem wczesnośredniowiecznym - Goreń Duży 5 (5), średniowiecznym – Goreń Duży 4 (4), 10 (10).

Poza w/w strefami wyspowo sytuują się stanowiska archeologiczne o dużej wartości poznawczej, do których zaliczyć należy: osadę z XII-XIV w. w Baruchowie 15 (1), tzw. grodzisko w Grodnie 18 (22) wpisane do rejestru zabytków. Przeprowadzone badania określiły chronologię siedziby rycerskiej, kiedy to Grodno było własnością Mścigniewa – 1399, Macieja – 1419, Andrzeja z Grodna – 1421; późnonowożytny z drugiej połowy XVIII i pierwszej połowy XIX wieku dwór szlachecki w miejscu zwanym przez okoliczną ludność „zaczyskiem” złożony z drewnianego budynku bez piwnic.

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Baruchowo

Najistotniejszymi zagrożeniami dla stanowisk archeologicznych na terenie gminy są przede wszystkim prace rolnicze oraz inwestycje budowlane, ponieważ zdecydowana większość stanowisk nie posiada własnej formy terenowej. Wiąże się to z nieświadomością mieszkańców istnienia i wartości znalezisk archeologicznych. Wiele z nich jest nieświadomie niszczone lub nie są one zgłaszane według obowiązujących przepisów. Zachowanie takie powoduje nieodwracalne uszczuplanie zasobów dziedzictwa archeologicznego na terenie gminy.

Wprawdzie według art. 108 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2020 r., poz. 282) niszczenie lub uszkodzenie zabytków, świadomie bądź nieświadomie jest przestępstwem, to bez zaangażowania i wsparcia świadomych mieszkańców gminy, bardzo trudno jest egzekwować ich prawną ochronę.

Do najważniejszych działań gminnych opieki nad nimi zaliczyć można:

- 1) prowadzenie monitoringu stanu zachowania stanowisk archeologicznych;
- 2) kontrolowanie podczas wydawania pozwoleń budowlanych, czy inwestycja nie będzie prowadzona w miejscu stanowiska archeologicznego bądź strefy archeologicznej ochrony konserwatorskiej wyznaczonej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego;
- 3) popularyzację zasad ochrony zabytków oraz znaczenia i atrakcyjności archeologicznego dziedzictwa kulturowego wśród społeczności lokalnej.

Źródło: Dziedzictwo obok mnie - poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach, Warszawa, NID, 2016

Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie gminy Baruchowo stanowi załącznik nr 2 do niniejszego Programu opieki nad zabytkami.

5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Na terenie gminy Baruchowo nie występują zabytki w zbiorach muzealnych i innych zbiorach.

5.2.7. Dziedzictwo niematerialne

Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego jest celem Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 r. Niematerialne dziedzictwo kulturowe przejawia się m.in. w następujących dziedzinach: tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sztuki widowiskowe, zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne, wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata, umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

W rozumieniu Konwencji UNESCO „niematerialne dziedzictwo kulturowe” oznacza praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności, jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową, które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności.

Gmina należy do kujaw wschodnich, które ze względu na panujące tutaj względnie słabsze trendy zaborcy niż zaborze pruskim (wolniejszy postęp technologiczny i porządek prawny oraz inna polityka narodowościowa) pozwoliły na zachowanie wielu elementów miejscowej kultury.

Do dziedzictwa niematerialnego gminy Baruchowo można zaliczyć kujawską kulturę ludową, obejmującą folklor, gwarę, zwyczaje, tradycje, potrawy i strój.

Strój kobiecy i męski

Kobiecy strój kujawski składał się z białej koszuli z haftowanym kołnierzem lub pojedynczą kryzą, aksamitnego gorsetu lub kabatka z granatowego, szfirowego albo czarnego sukna, wełnianej, ciemnej spódnicy i fartucha z jedwabiu, wełny lub czarnego inleu z białym haftem. Pod spódnice zakładano haftowane halki - białą płócienną i czerwoną flanelową, a na ramiona zarzucano duże wełniane chusty tureckie, tzw. mazanichy. Na głowę nakładano paski materiału ułożonego w harmonijkę zwanych szlarkami, a zamężne kobiety białą, haftowany czepiec (kopka) z bawełnianego płótna lub tiulu, owiniętego zrolowaną, jedwabną chustą (kaczorówką). Uzupełnienie stanowiły różnego rodzaju sznury bursztynów lub koralików, których ilość zależała od zamożności kobiety.

Męski strój składał się z czarnego kapelusza lub cylindra z główką szerszą u góry, ozdobioną pawimi piórami, białej koszuli z kołnierzykiem, pod którą zawiązywano jedwabną czerwoną chustkę bądź wstążkę, czerwonej jakki, granatowego kaftanu bez rękawów, ciemnych wełnianych spodni wpuszczonych w długie buty. Wszystko to przepasane było wełnianym czerwonym pasem. Na to zakładano ciemny płaszcz z peleryną, który zwał się buchą lub dętym płaszczem. Kawalerowie oprócz tego zakładali również kaftan z półrękawkiem, a na głowie nosili rogatywkę obszytą barankiem.

Gwara

Gwara kujawska należy do dialektu wielkopolskiego. Nie jest ona jednolita a różni się od siebie w różnych częściach regionu. Obszar gminy Baruchowo znajduje na pograniczu gwary kujawskiej

z gwara mazowiecką w związku z czym widoczne są tutaj wpływy mazowieckie. W ostatnim czasie obserwowalny jest jej zanik, zwłaszcza u młodego pokolenia spowodowany przemianami społeczno-cywilizacyjnymi, a posługiwanie się nią to już właściwie domena w większości osób starszych zamieszkających na terenach wiejskich i rolniczych. Pomimo tego zauważalne są obecnie dążenia do jej zachowania. Organizowane są wydarzenia i spotkania kulturowe na których gwarę stara się przekazać nowemu pokoleniu, pokazuje się ją jako ważny element kultury kujawskiej a umiejętność mówienia nią przedstawiana jest jako duża zaleta.

Kuchnia

Tradycyjna kuchnia kujawska wykorzystywała od dawien dawna wyłącznie produkty własnego gospodarstwa. Podstawą wielu potraw była mąka i kasza, głównie jęczmienna i jaglana. Chleb wypiekano na bazie mąki żytniej razowej, a z mąki pszennej pieczono pieczywo na różnego rodzaju święta i uroczystości. Najpopularniejszym napojem codziennym była kawa zbożowa z prażonego jęczmienia i cykorii. W okresie letnim pito dodatkowo podpiwek wyrabiany z kawy zbożowej, chmielu i drożdży.

Najbardziej charakterystyczną potrawą kujawską jest żurek, przygotowywany na zakwasie z żytniej, razowej mąki. Warto wspomnieć również o zupie na kwasie kapuścianym i kapuście z grochem. Na uwagę zasługuje wykorzystywanie w wielu potrawach takich składników jak kapusty świeżej lub kiszonej, grochu, fasoli oraz soku z kiszonej kapusty, który służy jako podstawa do sporządzania wielu zup i potraw.

Zwyczaje, tradycje i obrzędy

Najpopularniejszym do dziś praktykowanym zwyczajem kujawskim jest chodzenie z kozą (koza). Są to barwne korowody przebierańców z maskarami zwierzęcymi, symbolizującymi siły wegetacyjne (m.in. koza, niedźwiedź, koń, bocian oraz również śmierć, diabeł, kominiarz, młoda para), które spotkać możemy w ostatnim dniu karnawału. Dawniej wierzono, że wędrowki kolędników spowodują szybkie nadejście wiosny. Przemierzają oni miejscowości od domu do domu gdzie odgrywają krótkie przedstawienie, po którym gospodarze obdarowują ich drobnymi darami (zazwyczaj słodkim poczęstunkiem i słodkościami lub symboliczną kwotą „na sianko dla kozy”).

Rysunek . „Koza” ze Świątkowic

Źródło: <http://www.baruchowo.pl/>

Z dawnych pozostałych zwyczajów wymienić można ustawianie na Wigilie Bożego Narodzenia w kącie izby snopka zboża, nad którym wieszano udekorowany czubek sosenki, przepowiadanie na podstawie pogody w ten dzień urodzaju na cały rok, chodzenie po Bożym Narodzeniu kolędników z szopkami kukiełkowymi czy wywożeniem młodych mężatek do karcz, gdzie musiały się wykupić pieniędzmi lub poczęstunkiem.

Folklor

Najbardziej charakterystycznym tańcem pochodzącym z kujaw jest Kujawiak. Jest to trójmiarowy taniec ludowy w rytmach mazurkowych, który z czasem rozpowszechnił się również na dworach szlacheckim, z których to przedostał się do miast w całym kraju stając się jednym z tańców narodowych. Oprócz niego na kujawach tańczono również mazurki i oberki. W dniu dzisiejszym tańczony jest on przede wszystkim przez ludowe grupy taneczne w czasie różnego rodzaju uroczystości i wydarzeń kulturowych.

Obecnie, rzemiosło oraz umiejętność wykonywania wyrobów ręcznych w dużej mierze zanikło. Dawniej, kujawska sztuka ludowa wyróżniała się w zdobnictwie wnętrza, wzornictwie i formie mebli oraz tematyce rzeźb. Na terenie gminy Baruchowo znajduje się kilku artystów, którzy nawiązują do kultury ludowej poprzez m.in. obrazy na szkle i drewnie inspirowane dawnym wzornictwem ludowym Kujaw, biżuterią i wyrobami z tkaniny oraz również tradycyjnymi wyrobami z drewna (m.in. własnoręcznie wykonywane skrzypce) oraz plecionkarstwem z wikliny.

Wartym wspomnienia jest tutaj haft kujawski, który oparty był głównie na motywach roślinnych i kolorze białym. Początkowo był on stosowany w strojach a później zaczęto wykonywać go również m.in. na obrusach, serwetach oraz bieżnikach.

Rysunek . Przykład haftu kujawskiego

Źródło: <https://pl.wikipedia.org/>

Kultywowaniem folkloru kujawskiego na terenie gminy zajmuje się Wielopokoleniowy Zespół Pieśni i Tańca SWOJACY z Baruchowa. Zespół poza wykonywaniem tradycyjnych pieśni oraz tańców pielęgnuje również obrzędy ludowe. Podczas występów okolicznościowych prezentuje się w szytych według oryginalnych wzorów kujawskich strojach.

Rysunek . Wielopokoleniowy Zespół Pieśni i Tańca SWOJACY z Baruchowa w tradycyjnych strojach ludowych

Źródło: <http://goksirbaruchowo.pl/>

Ważnymi imprezami kulturowymi organizowanymi na terenie gminy są odpusty parafialne organizowane przez parafie, które cieszą się dużą popularnością wśród mieszkańców.

Do dziedzictwa niematerialnego można zaliczyć także historyczne i geograficzne nazwy miejscowości, rzek, jezior oraz innych elementów geograficznych.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zabytki w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru, do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku. Zgoda ta nie jest wymagana w przypadku włączenia karty ewidencyjnej zabytku nieruchomego.

Wpis do wojewódzkiej ewidencji zabytków nie wywołuje skutków prawnych, ale rodzi pewne obowiązki informacyjne. Zgodnie z art. 28 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

1. Uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zdarzenia.
2. Zagrożeniu dla zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zagrożenia.
3. Zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany.
4. Zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

W przypadku zabytków nieruchomych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków zastosowanie ma również art. 31 ust. 1a ww. ustawy, zgodnie z którym osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować:

1. Roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru lub objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo

2. Roboty ziemne lub dokonanie zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków.

Wykaz zabytków nieruchomych z terenu gminy Baruchowo wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków stanowi Załącznik nr 1 do niniejszego Programu.

Zabytki w rejestrze zabytków

Rejestr zabytków, dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy oraz zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Do rejestru nie wpisuje się zabytku: wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, wpisanego do inwentarza muzeum, a także wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

Obiekty, zespoły oraz założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków są objęte rygorami prawnymi, które wynikają z obowiązujących przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie prace konserwatorskie, restauratorskie czy roboty budowlane, prowadzenie badań, zmiany przeznaczenia zabytków wpisanych do rejestru, itp. wymagają uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2018 r. poz. 1609) precyzuje wymagania względem osób prowadzących prace przy obiektach zabytkowych.

Rozporządzenie określa tryb wydawania pozwoleń na:

1. Prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.
2. Prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa.
3. Prowadzenie prac restauratorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.
4. Prowadzenie prac restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa.
5. Prowadzenie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.
6. Prowadzenie badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.
7. Prowadzenie badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa.
8. Prowadzenie badań architektonicznych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.
9. Przemieszczenie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków.
10. Trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru zabytków, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje.
11. Dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków.
12. Zmianę przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru zabytków lub sposobu korzystania z tego zabytku.
13. Umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru zabytków urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2020 r. poz. 293 z późn. zm.) oraz napisów.
14. Prowadzenie badań archeologicznych.

15. Poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

16. Wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku.

17. Podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru zabytków.

Rozporządzenie określa także dane i informacje, które powinny zawierać wnioski o wydanie ww. pozwoleń, dokumentacja dołączana do tych wniosków, niezbędna do ich rozpatrzenia, dane i informacje, które zawierają te pozwolenia oraz warunki, które mogą zostać w nich zastrzeżone, a także elementy, które zawiera dokumentacja prac konserwatorskich i prac restauratorskich prowadzonych przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz dokumentacja badań archeologicznych.

Wykaz zabytków nieruchomych z terenu gminy Baruchowo wpisanych do rejestru zabytków przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela . Wykaz zabytków nieruchomych znajdujących się na terenie gminy Baruchowo wpisanych do rejestru zabytków

L.p.	Adres	Obiekt	Czas powstania	Nr rej.	Data wpisu
1.	Baruchowo	zespół dworski: -dwór, -park.	k. XIX w.; dwór: ok. poł XIX w.	A/1245/1-2	20.07.1984
2.	Czarne	zespół dworski: -dwór, drewniany, -park.	Dwór: po 1870 r., Park: 4 ćw. XIX w.	A/1223/1-2	17.09.1984
3.	Kłotno	kościół par. pw. Świętej Trójcy	1881 r.	A/716	20.01.1995
4.		<i>cmientarz przykościelny (nie istnieje)</i>			
5.		<i>dom, drewniany (nie istnieje)</i>			
6.	Zakrzewo	park dworski	2 poł. XIX w.	130/A	25.07.1984

Źródło: NID, *Rejestr zabytków nieruchomych woj. kujawsko-pomorskiego*, stan na 30.06.2020 r.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. oraz rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, ewidencja jest prowadzona w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gmin.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Karta adresowa zabytku nieruchomego zawiera następujące rubryki:

- 1) nazwa;
- 2) czas powstania;
- 3) miejscowość;
- 4) adres;
- 5) przynależność administracyjna;
- 6) formy ochrony;
- 7) fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym;
- 8) historia, opis i wartości;
- 9) stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji;
- 10) wykonanie karty;
- 11) zatwierdzenie karty.

Głównym celem prowadzenia ewidencji zabytków jest zebranie i opracowanie najistotniejszych informacji o obiektach zabytkowych niezbędnych do prowadzenia planowej polityki konserwatorskiej w zakresie:

- 1) wpisów do rejestru zabytków;
- 2) współpracy konserwatora przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- 3) prac remontowo – budowlanych;
- 4) dofinansowania prac konserwatorskich;
- 5) przygotowywaniu szczegółowej dokumentacji obiektów dziedzictwa kulturowego.

Wzór karty adresowej zabytku nieruchomego określa załącznik nr 6 do ww. rozporządzenia. Wzór karty przedstawiono także poniżej.

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

1. Nazwa

2. Czas powstania

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

5. Przynależność administracyjna
województwo

powiat

gmina

6. Formy ochrony

8. Historia, opis i wartości

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)	11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)* *dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

Na terenie gminy obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w których zawarte zostały ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Zapisy dotyczące ochrony terenów i obiektów środowiska kulturowego uwzględniają następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- 1) Uchwała nr XI/65/2003 z dnia 16.10.2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego tereny wyodrębnione z części gminy Baruchowo powiat włocławski, położone w miejscowości Baruchowo. Boża Wola;
- 2) Uchwała nr XI/64/2003 z dnia 16.10.2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego tereny wyodrębnione z części gminy Baruchowo powiat włocławski, położone w miejscowości Baruchowo;
- 3) Uchwała nr XI/66/2003 z dnia 16.10.2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego tereny wyodrębnione z części gminy Baruchowo powiat włocławski, położone w miejscowości Trzebowo.

Zgodnie z art. 39, ust.3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz.U. z 2020 r. poz. 1333), w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w sprawie wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektów budowlanych, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych.

Zgodnie z art. 67, ust.1 ww. ustawy, jeżeli nieużytkowany lub niewykończony obiekt budowlany nie nadaje się do remontu, odbudowy lub wykończenia, organ nadzoru budowlanego wydaje decyzję nakazującą właścicielowi lub zarządcy rozbiórkę tego obiektu i uporządkowanie terenu oraz określającą terminy przystąpienia do tych robót i ich zakończenia. W stosunku do obiektów budowlanych niewpisanych do rejestru zabytków, a objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, organ nadzoru budowlanego wydaje ww. decyzję po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w terminie 30 dni. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się za uzgodnienie.

Najbardziej licznymi zabytkami gminnymi są budynki i parki dworskie oraz obiekty sakralne.

5.4.1 Stan zachowania zabytków znajdujących się Gminnej Ewidencji Zabytków

Za pomocą poniższej tabeli określono stan zachowania zabytków nieruchomych na terenie gminy Baruchowo, znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Tabela . Stan zachowania i zagospodarowania zabytków znajdujących się Gminnej Ewidencji Zabytków

L.p.	Obiekt	Adres	Nr działki ewidencyjnej	Data powstania	Stan zachowania zabytku
1.	Dwór	Baruchowo 54	236/65, obręb Baruchowo	Koniec XIX w.	Bardzo dobry
2.	Park dworski	Baruchowo 54	236/65, obręb Baruchowo	Koniec XIX w.	Bardzo dobry
3.	Aleja dojazdowa Lipowa	Baruchowo 54	236/65, obręb Baruchowo	Koniec XIX w.	Bardzo dobry
4.	Dwór drewniany	Czarne	423, obręb Okna	1870 r.	Dobry
5.	Park dworski	Czarne	462/4 obręb Okna	II poł. XIX w.	Niezadowolający
6.	Gajówka drewniana	Czarne	411, obręb Okna	Koniec XIX w.	Dobry
7.	Dom drewniany 38	Goreń Duży	105, obręb Goreń Duży	Początek XX w.	Niezadowolający
8.	Dom drewniany 5	Goreń Duży	105, obręb Goreń Duży	Początek XX w.	Dobry
9.	Gródek stożkowaty	Grodno	128, obręb Grodno	-	Niezadowolający
10.	Kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Trójcy wraz z terenem przykościelnym w granicach ogrodzenia	Kłotno 65	585, obręb Kłotno	1878-1881 r.	Bardzo dobry
11.	Dzwonnica	Kłotno 65	585, obręb Kłotno	1880 r.	Bardzo dobry
12.	Plebania kościoła parafialnego pw. św. Trójcy	Kłotno 65	585, obręb Kłotno	Ok. 1920 r.	Bardzo dobry
13.	Ogrodzenie kościoła parafialnego pw. św. Trójcy	Kłotno 65	585, obręb Kłotno	XIX/XX w.	Bardzo dobry
14.	Budynek gospodarczy kościoła parafialnego pw. św. Trójcy	Kłotno 65	585, obręb Kłotno	Początek XX w.	Dobry
15.	Figura Jezusa Chrystusa przy kościele parafialnym pw. św. Trójcy	Kłotno 65	585, obręb Kłotno	1948 r.	Bardzo dobry
16.	Starodrzew przy kościele parafialnym pw. św. Trójcy	Kłotno 65	585, obręb Kłotno	-	Dobry
17.	Cmentarz parafialny rzymskokatolicki	Kłotno	389, obręb Kłotno	Okolo 1990 r.	Dobry
18.	Historyczne nagrobki	Kłotno	389, obręb Kłotno	I poł. XX w.	Zadowolający
19.	Ogrodzenie z brama	Kłotno	389, obręb Kłotno	I poł. XX w.	Zadowolający
20.	Starodrzew	Kłotno	389, obręb Kłotno	-	Dobry
21.	Dawny cmentarz rzymskokatolicki	Kłotno	335, obręb Kłotno	Koniec XIX w.	Niezachowany
22.	Starodrzew	Kłotno	335, obręb Kłotno	-	Dobry
23.	Figura św. Tekli (obok 2 lipy)	Kurowo	491/2 obręb Kłotno	1776 r.	Dobry
24.	Figura Matki Boskiej	Kurowo – Babia Góra	53/2 obręb Kurowo Babia Góra	1919 r.	Dobry
25.	Szpaler kasztanowców	Kurowo	50 obręb Kurowo – Parcele	-	Dobry
26.	Cmentarz ewangelicki: historyczne nagrobki (szczątkowe), starodrzew	Leonowo	338, obręb Świątkowice	1900 r.	Niezadowolający
27.	Dom drewniany 19	Okna	140/2, obręb Okna	Okolo 1890 r.	Dobry
28.	Dom drewniany 31	Okna	76, obręb Okna	Z końca XIX w.	Niezadowolający
29.	Aleja Lipowa	Świątkowice - Patrowo	348, obręb Świątkowice, 348, obręb Baruchowo, 484, obręb Kłotno, 202, obręb Zawada Piaski, 16, obręb Zakrzewo Parcele, 78, obręb Patrówek	-	Dobry
30.	Dwór	Zawada Nowa	15, obręb Zawada Nowa	I poł. XIX w.	Zadowolający
31.	Budynek inwentarski	Zawada Nowa	115, obręb Zawada Nowa	II poł. XIX w.	Niezadowolający

32.	Park dworski	Zawada Nowa	15, obręb Zawada Nowa	Poł. XIX w.	Niezadowolający
33.	Park dworski	Zakrzewo	76/2 obręb Zakrzewo – Parcele	II poł. XIX w.	Niezadowolający
34.	Ołtarz główny z obrazem świętej trójcy – neogotycki z 1881 r. z kościoła rzymskokatolickiego parafialnego pw. świętej trójcy w miejscowości Kłotno	Kłotno 65	585, obręb Kłotno	1881 r.	Bardzo dobry

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Baruchowo

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy Baruchowo

Poniżej przedstawiono obiekty zabytkowe charakteryzujące się najwyższym znaczeniem dla Gminy Baruchowo. Należą do nich obiekty, które zostały wpisane do rejestru zabytków.

Zespół dworski w Baruchowie

Pierwsze zmiany historyczne o budynku pochodzą z 1770 roku, wtedy na obszarze istniał prawdopodobnie dwór drewniany z zabudowaniami folwarcznymi. Wielki przełom modernizacyjny dworu nastąpił za sprawą Emiliana Kretkowskiego, syna Leona Kwiatkowskiego radnego województwa mazowieckiego i sędziego pokoju okręgu kowalskiego. To właśnie Emilian Kwiatkowski wznosił centralną część segmentu obecnego dworu (ok. 1844 r.), w kolejnych latach dostawiono również boczne segmenty dworu. W 1945 roku obszar dworu został przejęty przez Skarb Państwa Polskiego i uległ parcelacji. Dwór do początku lat 70-tych XX w. pełnił funkcję szkoły podstawowej, a następnie klubu młodzieżowego. Od roku 1984 w dworze funkcjonuje Urząd Gminy Baruchowo. Dwór razem z parkiem 20 lipca 1984 roku został wpisany do rejestru zabytków pod nr rej.: A-1245/1-2.

Rysunek . Dwór w Baruchowie

Źródło: Gminna Ewidencja Zabytków

Dwór wybudowany jest w stylu eklektycznym z cechami klasycystycznymi na rzucie przypominającym literę H. Jest to budynek murowany z cegły, otynkowany, parterowy na wysokich suterenach w trakcie frontowym oraz z poprzecznymi skrzydłami: piętrowym południowo-wschodnim i piętrowym południowo-zachodnim z pięterkiem na poddaszu. Pokrycie dachowe jest dwuspadowe wykonane z blachy.

Park wokół dworku z końca XIX wieku, stanowi doskonałe bogactwo krajobrazowe gminy Baruchowo. Do terenów parkowych prowadzi urokliwa 150-letnia aleja lipowa. Park obejmuje łącznie powierzchnię niemal 5 ha. Na jego terenie rosną cenne drzewa uznane za pomniki przyrody. Znajdują się również trzy małe stawy, między którymi niegdyś prowadziły malownicze alejki.

Rysunek . Park dworski w Baruchowie i Lipowa Aleja Dojazdowa

Źródło: Gminna Ewidencja Zabytków

Zespół dworski w Czarnem

Drewniany dwór w Czarnem, wybudowany około 1803 roku, możliwe że na starszych fundamentach. Został on rozbudowany w końcu XIX w. od strony południowej, oraz w części zachodniej w latach 1920-1922. Usytuowany jest on blisko lasu.

Budynek dworu składa się z trzech budynków wzniesionych w różnym czasie, połączonych w jedną bryłę, z czego górującym elementem jest frontowa dobudówka, która całkowicie zdominowała stary dwór i stała się jego reprezentacyjną częścią. Oprócz niej budynek dworu składa się również z dwóch skrzydeł: starszego, wydłużonego na osi wschód-zachód oraz przybudowanego do niego od zachodu skrzydła poprzecznego. Od strony południowej znajduje się również nowsza przybudówka konstrukcji sumikowo-łątkowej, która połączona jest z głównym korpusem budynku wąską przewiązką. Od strony frontowej znajduje się charakterystyczna wystawka z naczółkiem.

Rysunek . Drewniany dwór w Czarnem

Źródło: Gminna Ewidencja Zabytków

Park dworski utworzony został z wykorzystaniem istniejącego naturalnego ukształtowania terenu i szaty roślinnej w II połowie XIX w. Obecnie jest on zaniedbany i zarośnięty. Znajdują się tu luźne skupiska starodrzewu z grupą modrzewi, jawory i brzozy.

Rysunek . Park dworski w Czarnem

Źródło: Gminna Ewidencja Zabytków

Zespół dworski jest wpisany do rejestru zabytków pod nr rej.: A/1223/1-2 z dnia 17 września 1984 roku.

Kościół Parafialny p.w. św. Trójcy w Kłotnie

Obecnie istniejący budynek Kościoła pod wezwaniem Świętej Trójcy w Kłotnie staraniem proboszcza M. Chlebowskiego został wybudowany w 1881 roku z funduszy Emiliana Kretkowskiego, zastępując funkcjonujący do tego czasu kościół drewniany. Sam Kościół w swojej historii był wielokrotnie remontowany. Pierwszy remont całkowity zewnętrznej części nastąpił w 1947 roku, w latach 1959 - 1960 remontowi podlegało wnętrze kościoła. W kolejnych latach funkcjonowania prowadzone były tylko prace bieżące. Tuż przy kościele znajdują się dzwonnica z około 1880 roku, plebania z około 1927 roku, budynek gospodarczy z początków XX wieku oraz figura Jezusa Chrystusa 1948 roku. Cały teren Kościoła otoczony jest ogrodzeniem z przełomu XIX/XX wieku.

Rysunek . Kościół par. pw. Świętej Trójcy w Kłotnie

Źródło: Gminna Ewidencja Zabytków

Kościół jest orientowany, wybudowany na rzucie wydłużonego prostokąta z węższym, dwuprzęsłowym prezbiterium zamkniętym trzema bokami ośmioboku. Trójprzęsłowy korpus nawowy poprzedzony jest kwadratową podstawą wieży z prostokątną kruchtą pośrodku, którą opinają wąskie przybudówki. Elewacja wieżowa jest trójkondygnacyjna trójosiowa z ostrołukowym ceglany portalem na osi ujętym dwiema skoszonymi skarpami. Od strony zachodniej znajdują się dwuskrzydłowe drzwi z płycinami wypełnionymi dekoracją maswerkową. Prezbiterium jest zamknięte trójbocznie z dwiema przybudówkami.

Budynek Kościoła decyzją Nr 359/A z dnia 20 stycznia 1995 r. został wpisany do Rejestru Zabytków pod nr rej.: A/716.

Park dworski w Zakrzewie

Park z II połowy XIX wieku położony jest w pobliżu zabudowań wsi Zakrzewo. Dawniej istniał tutaj również częściowo gliniany dwór wraz z innymi budynkami przydworskimi. Ostatnim właścicielem omawianych dóbr była Maria ze Strzeszewskich Kretkowska (1863 – 1945), która wydzierżawiła folwark Zakrzewo swej siostrzenicy i jej mężowi Józefie i Stanisławowi Zaorskim. Gospodarzyli oni na nim do wybuchu II wojny światowej. W czasie wojny folwarkiem administrowali Niemcy, natomiast po wojnie w roku 1945 został on rozparcelowany. Niedługo potem on i budynki przydworskie rozebrano. Obecnie na terenie parku nie zachowały się żadne budynki. Widoczne jest jedynie miejsce, w którym kiedyś stał dwór.

Park decyzją Nr 130/A z dnia 25 lipca 1994 r. został wpisany do Rejestru Zabytków.

Rysunek . Park dworski w Zakrzewie

Źródło: Gminna Ewidencja Zabytków

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego – analiza szans i zagrożeń

Zachowane obiekty zabytkowe na terenie gminy Baruchowo są zróżnicowane pod względem architektonicznym, a także pod względem sposobu użytkowania i stanu zachowania. Analiza stanu dziedzictwa kulturowego i uwarunkowań jego ochrony na terenie gminy doprowadziła do rozpoznania następujących czynników determinujących jej dalszy rozwój.

W tabeli poniżej zestawiono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia. Zdiagnozowane mocne strony oraz szanse dają możliwość dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu z uwzględnieniem wartości historycznych i kulturowych tego obszaru. Należy jednak zwrócić uwagę na występujące nadal słabe strony w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, a także na potencjalne zagrożenia, które mogą powodować negatywne skutki dla ochrony obiektów i obszarów zabytkowych zlokalizowanych w granicach gminy Baruchowo.

Tabela . Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy Baruchowo

Mocne strony	Słabe strony
· Zachowane obiekty architektury dworskiej, sakralnej i kultu religijnego na terenie gminy; · Bogate dziedzictwo niematerialne, na które składa się kultura ludowa Kujaw; · Kultywowanie dziedzictwa niematerialnego regionu poprzez podtrzymywanie tradycyjnych zwyczajów i folkloru (m.in. funkcjonowanie Wielopokoleniowego Zespołu Folklorystycznego „SWOJACY”); · Występowanie stanowisk archeologicznych; · Organizacja wydarzeń kulturalnych umożliwiających promowanie tradycji regionu; · Uwzględnianie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w gminnych dokumentach strategicznych i planistycznych; · Funkcjonujące instytucje kultury na terenie gminy; · Aktywny udział organizacji pozarządowych w życiu kulturowym gminy; · Promocja historii i dziedzictwa kulturowego na stronie internetowej gminy, · Bogate zasoby przyrodnicze i duży potencjał turystyczno – rekreacyjny.	· Występowanie obiektów zabytkowych, które wymagają renowacji; · Konkurencja turystyczna ze strony gmin sąsiednich; · Niewystarczające środki w budżecie gminy na renowację zabytkowych obiektów; · Niewystarczająca baza turystyczna i gastronomiczna.
Szanse	Zagrożenia
· Rosnąca świadomość mieszkańców nt. znaczenia krajobrazu kulturowego i obiektów zabytkowych jako produktu turystycznego; · Wzrost roli mediów w popularyzowaniu tematów historycznych oraz tematów dotyczących zabytków i ich ochrony; · Możliwość rewaloryzacji znaczącej części obiektów zabytkowych z wykorzystaniem środków krajowych i dotacji unijnych; · Możliwość pozyskania dotacji na prace konserwatorskie i roboty budowlane przy obiektach zabytkowych ze środków finansowych pochodzących z różnych źródeł; · Kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych; · Prowadzenie dalszych badań archeologicznych.	· Ryzyko wystąpienia negatywnych zdarzeń losowych mogących uszkodzić lub zniszczyć obiekty zabytkowe; · Brak możliwości podjęcia prac remontowo – konserwatorskich przy obiektach stanowiących dziedzictwo kulturalne będących własnością prywatną; · Trudności w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, głównie przez prywatnych właścicieli; · Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzenie elementów nowej zabudowy nienawiązujących do historycznego charakteru gminy, · Samowolne działania na zabytkach.

Źródło: Opracowanie własne

7. Założenia programowe

7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami

Po przeprowadzeniu analizy, określono priorytety realizacji *Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Baruchowo na lata 2020-2023*. Celem podjęcia wieloletnich i kompleksowych działań jest poprawa stanu obiektów zabytkowych, ale także ochrona dziedzictwa kulturowego i budowanie tożsamości regionalnej, jak również promowanie dotychczasowego dorobku lokalnej społeczności wśród mieszkańców gminy i turystów.

W ramach przedmiotowego Programu wyznaczono następujące priorytety:

- 1) **Priorytet I.** Ochrona dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju społeczno-gospodarczego;
- 2) **Priorytet II.** Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego;
- 3) **Priorytet III.** Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości.

7.2. Kierunki działań i zadania programu opieki

W ramach wymienionych priorytetów wytyczono kierunki działań i na tej podstawie wytyczono poszczególne zadania do realizacji.

Tabela . Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Baruchowo – priorytet I

Priorytet I. Ochrona dziedzictwa kulturowego jako element Rozwoju społeczno –Gospodarczego			
Kierunki działań	Zadania	Termin realizacji	Potencjalne źródło finansowania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	· Utrzymanie, eksploatacja i prace konserwatorskie w kościele pw. Św. Trójcy w Kłotnie, w tym m.in. wymiana okien, · Utrzymanie w należytych stanie terenu bez ingerencji w pozostałości nagrobków zabytkowych cmentarzy znajdujących się na terenie gminy Baruchowo, · Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni, które nie należą do Gminy Baruchowo, · Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zmieszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.),	2020-2023	Budżet Gminy Baruchowo, Budżet dysponentów obiektu, środki zewnętrzne (RPO, WFOŚiGW), środki MKiDN, dotacje z Funduszu Kościelnego
Podjęmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne	· Wykonywanie prac związanych z utrzymaniem i eksploatacją, w tym bieżące remonty i renowacja Zespołu Dworskiego w Baruchowie wraz z parkiem dworskim, · Umieszczanie tablic informacyjnych na zabytkach.	2020-2023	Budżet Gminy Baruchowo, Budżet dysponentów obiektu, środki MKiDN
Podjęmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	· Współpraca z urzędem pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną, · Wspieranie utrzymania na rynku pracy zanikających rzemiosł i zawodów, · Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa drewnianego oferujących wypoczynek i rozrywkę (regionalne potrawy, zwyczaje itp.) oparte na miejscowych tradycjach.	2020-2023	Budżet Gminy Baruchowo, Budżet dysponentów obiektu, środki zewnętrzne (RPO, WFOŚiGW), środki MKiDN, Budżet Powiatu, Budżet Województwa

Źródło: Opracowanie własne

Tabela . Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Baruchowo – priorytet II

Priorytet II. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego			
Kierunki działań	Zadania	Termin realizacji	Potencjalne źródło finansowania
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	· Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (w tym weryfikacja obowiązujących w zakresie aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków), · Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, · Wdrażanie zapisów gminnych/ lokalnych programów rewitalizacji w realizacji zagospodarowania przestrzennego (w tym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego).	2020-2023	Budżet Gminy Baruchowo

Źródło: Opracowanie własne

Tabela . Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Baruchowo – priorytet III

Priorytet III. Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości			
Kierunki działań	Zadania	Termin realizacji	Potencjalne źródło finansowania
Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym	· Udostępnianie informacji dotyczących zabytków na stronie internetowej Gminy Baruchowo, celem poszerzania wiedzy w zakresie historii i dziedzictwa kulturowego	2020-2023	Budżet Gminy Baruchowo
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	· Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego, · Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych, · Wspieranie i upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć.	2020-2023	Budżet Gminy Baruchowo, Budżet Powiatu, Budżet Województwa, Budżet Państwa, środki zewnętrzne (RPO, WFOŚiGW), środki MKiDN
Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywaniem lub realizowanym procesem inwestycyjnym	· Weryfikacja obiektów wpisanych do rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków pod kątem zgodności ze stanem faktycznym, · Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów wpisanych do ewidencji zabytków.	2020-2023	Budżet Gminy Baruchowo
Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej	· Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (m.in. za pomocą tablic informacyjnych) obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego,	2020-2023	Budżet Gminy Baruchowo, Budżet Państwa, środki zewnętrzne (RPO, WFOŚiGW), środki MKiDN

	·Tworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej: renowacja Zespołu Dworskiego w Baruchowie wraz z parkiem dworskim		
--	---	--	--

Źródło: Opracowanie własne

Zadania określone przez Gminę Baruchowo planowane są do realizacji w sposób ciągły w okresie obowiązywania Programu, tj. w latach 2020-2023. Będą one finansowane głównie ze środków własnych, właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych – w większości osób prywatnych i budżetu Gminy, a w miarę możliwości uzyskania wsparcia z zewnątrz, również ze środków zewnętrznych, w tym funduszy europejskich. Ze względu na brak sprecyzowanych planów we wszystkich ww. kierunkach działań, nie jest możliwa szczegółowa charakterystyka zadań. Ponadto prawie wszystkie obiekty należą do właścicieli prywatnych, a nie do Gminy Baruchowo.

W posiadaniu Gminy znajduje się jedynie Zespół Dworski w Baruchowie wraz z parkiem dworskim, w których będą wykonywane prace związane z utrzymaniem i eksploatacją, w tym bieżące remonty i renowacje.

W kościele pw. Świętej Trójcy w Kłotnie również w kolejnych latach głównie prowadzone będą prace z zakresu utrzymania i eksploatacji. Zaplanowana została m.in. wymiana okien.

Brak jest natomiast dokładnych informacji w sprawie zaplanowanych do realizacji zadań z zakresu prowadzenia prac remontowo – konserwatorskich przy pozostałych obiektach zabytkowych oraz prowadzenia bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni, które nie należą do Gminy Baruchowo.

Na stronie Gminy planuje się dalej udostępniać niezbędne informacje dotyczące zabytków celem poszerzania wiedzy w zakresie historii i dziedzictwa kulturowego.

Gmina Baruchowo posiada uchwalony Program Rewitalizacji dla Gminy Baruchowo na lata 2017-2023, w którego zapisach jest wskazane, że znajdujące się na terenie Gminy obiekty zabytkowe stanowią potencjał rekreacyjno-turystyczny wyznaczonych podobszarów rewitalizacji. Jest to dziedzictwo kulturowe, które przy stworzeniu odpowiednich warunków technicznych w przestrzeni może być wykorzystane do ożywienia społeczno-gospodarczego oraz wzrostu poczucia tożsamości lokalnej.

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Zadania określone w niniejszym Programie będą wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

- a) **instrumentów prawnych** – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, budowę parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru lub wojewódzkiej ewidencji zabytków obiektów będących własnością Gminy Baruchowo, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- b) **instrumentów finansowych** – obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością Gminy Baruchowo, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych,
- c) **instrumentów koordynacji** – obejmujących między innymi realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami,
- d) **instrumentów społecznych** – obejmujących m.in. działania edukacyjne i promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami,
- e) **instrumentów kontrolnych** – obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Program opieki nad zabytkami, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostaje przedstawiony Radzie Gminy Baruchowo, w celu przyjęcia go uchwałą (zgodnie z pkt 3 art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Program opracowywany jest na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Wójt jest odpowiedzialny za sporządzanie co dwa lata sprawozdań z realizacji zadań Programu i przedstawienie ich Radzie Gminy Baruchowo.

Głównym odbiorcą niniejszego Programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców gminy Baruchowo. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących: inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad nimi oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

W poniższej tabeli przedstawiono przykładowe kryteria prowadzenia oceny realizacji Programu.

Tabela . Kryteria prowadzenia oceny realizacji Programu

Nazwa priorytetu	Wskaźniki
<u>Priorytet I</u> Ochrona dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno - gospodarczego	· Poziom wydatków budżetu Gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami; · Wartość finansowa wykonanych prac remontowo - konserwatorskich przy zabytkach; · Liczba obiektów, w obrębie których przeprowadzono prace remontowo-konserwatorskie; · Wartość pozyskanych środków z źródeł zewnętrznych; · Powierzchnia, na której dokonano rewitalizacji; · Koszty bieżących prac porządkowych; · Ilość zamieszczonych nowych tablic informacyjnych na zabytkach; · Liczba zadań zrealizowanych we współpracy z powiatowym urzędem pracy; · Ilość wspartych gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa drewnianego oferujących wypoczynek i rozrywkę oparte na miejscowych tradycjach.
<u>Priorytet II</u> Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	· Liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego; · Liczba zrealizowanych projektów z lokalnego programu rewitalizacji
<u>Priorytet III</u> Priorytet III. Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości	· Liczba zrealizowanych konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych; · Liczba przeprowadzonych dodatkowych zajęć szkolnych o tematyce historycznej i kulturowej; · Liczba opracowanych, wydanych publikacji (w tym folderów promocyjnych); · Liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej; · Liczba obiektów wpisanych i wykreślonych z rejestru zabytków i/lub wojewódzkiej ewidencji zabytków;

Źródło: Opracowanie własne

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Art.71. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami mówi, iż *w zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku. Ponadto sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.*

Zgodnie z art. 73 ustawy podmioty będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające zabytek w trwałym zarządzie albo będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, mogą ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru albo prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa.

Z kolei zgodnie z art. 74 ustawy dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

- 1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest ten minister;
- 2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa jest udzielana ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Zgodnie z art. 81 w trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Poniżej przedstawiono możliwe źródła finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach zabytkowych. Zasadne jest sprawdzenie możliwości ubiegania się o wsparcie w instytucjach każdorazowo przed złożeniem wniosku o dotację.

Istnieje możliwość finansowania zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami z następujących źródeł:

- 1) Rady Gminy (budżet Gminy Baruchowo);
- 2) Rady Powiatu (budżet powiatu);
- 3) Sejmiku Województwa (budżet województwa);
- 4) Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda);
- 5) Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego) oraz innych ministrów – MKiDN każdego roku realizuje programy, w ramach których finansowane są projekty dotyczące ochrony zabytków, np. Program Ochrona zabytków, Ochrona zabytków archeologicznych;
- 6) Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- 7) Środków Unii Europejskiej i innych środków pomocowych (m.in. PROW na lata 2014-2020, RPO na lata 2014-2020);
- 8) Funduszu Kościelnego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (dotacje z Funduszu Kościelnego są udzielane wyłącznie na remonty i konserwację zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt (w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej itp.).

Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących (takich jak np.: dzwonnice wolnostojące, krzyże) ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych (takich jak np.: obrazy, ikonostasy, stalle, epitafia, szaty i naczynia liturgiczne, instrumenty muzyczne, dzwony) oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wnętrz (takich jak np.: polichromie, freski, witraże i posadzki).

11. Załącznik

Załącznik 1. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Baruchowo zgodnie z Gminną Ewidencją Zabytków.

Załącznik 2. Wykaz stanowisk archeologicznych Gminy Baruchowo.

Załącznik . Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Baruchowo zgodnie z Gminną Ewidencją Zabytków

Lp.	Lokalizacja	Obiekt	Czas powstania	Uwagi
1.	Baruchowo 54, dz. ew. 236/65, obręb Baruchowo	Dwór	Koniec XIX w.	Rej. Zabytków A/1245/1-2 z 20.07.1984
2.	Baruchowo 54, dz. ew. 236/65, obręb Baruchowo	Park dworski	Koniec XIX w.	Rej. Zabytków A/1245/1-2 z 20.07.1984
3.	Baruchowo 54, dz. ew. 236/65, obręb Baruchowo	Aleja dojazdowa Lipowa	Koniec XIX w.	-
4.	Boża Wola	Krzyż przydrożny	Lata 30 – te XX w., remont w latach 80 – tych XX w.	-
5.	Czarne, dz. ew. 423, obręb Okna	Dwór drewniany	1870 r.	Rej. Zabytków A/1223/1-2 z 17.09.1984
6.	Czarne, dz. ew. 462/4, obręb Okna	Park dworski	II poł. XIX w.	Rej. Zabytków A/1223/1-2 z 17.09.1984
7.	Czarne, , dz. ew. 462/4, obręb Okna	Gajówka drewniana		
8.	Czarne	Krzyż przydrożny	Lata 30 – te XX w., remont w latach 80 – tych XX w.	-
9.	Goreń Duży 26	Dom drewniany	Ok. 1900 r.	-
10.	Goreń Duży 38, dz. ew. 105, obręb Goreń Duży	Dom drewniany	Początek XX w.	-
11.	Goreń Duży	Krzyż przydrożny	1886 r., lata 30 –te XX w., 1980 r.	-
12.	Goreń Duży	Krzyż przydrożny	Lata 30 –te XX w., przebudowa lata 70 – te XX w.	-
13.	Goreń Duży	Kapliczka przydrożna z figurą Matki Boskiej	Lata 30 – te XX w., remont 1996 r.	-
14.	Goreń Nowy 5	Dom drewniany	Początek XX w.	-
15.	Goreń Nowy 11	Dom drewniany	Początek XX w.	-
16.	Goreń Nowy	Krzyż przydrożny	Lata 30 – te XX w., remont lata 90-te XX w.	-
17.	Grodno, dz. ew. 128, obręb Grodno	Gródek stożkowaty	-	Rej Zabytków C/134 z 30.12.1986
18.	Grodno	Krzyż przydrożny	Lata 30 – te XX w., remont lata 80-te XX w.	-
19.	Grodno	Kapliczka przydrożna	Lata 30 – te XX w., przebudowa 2012 r.	-
20.	Grodno Kolonia	Figura przydrożna Matki Boskiej	Lata 30 – te XX w., r.przebudowa 2009	-
21.	Kłótno 65, dz. ew. 585, obręb Kłótno	Kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Trójcy wraz z terenem przykościelnym w granicach ogrodzenia	1878-1881 r.	Rej. Zabytków A/716 z 20.01.1995
22.	Kłótno 65, dz. ew. 585, obręb Kłótno	Dzwonnica przy kościele parafialnym pw. św. Trójcy	Ok. 1880 r.	-
23.	Kłótno 65, dz. ew. 585, obręb Kłótno	Plebania kościoła parafialnego pw. św. Trójcy	Ok. 1920 r.	-
24.	Kłótno 65, dz. ew. 585, obręb Kłótno	Budynek gospodarczy kościoła parafialnego pw. św. Trójcy	Początek XX w.	-

25.	Kłótno 65, dz. ew. 585, obręb Kłótno	Ogrodzenie kościoła parafialnego pw. św. Trójcy	XIX/XX w.	-
26.	Kłótno 65, dz. ew. 585, obręb Kłótno	Figura Jezusa Chrystusa przy kościele parafialnym pw. św. Trójcy	1948 r.	-
27.	Kłótno 65, dz. ew. 585, obręb Kłótno	Starodrzew przy kościele parafialnym pw. św. Trójcy	-	-
28.	Kłótno, dz. ew. 389, obręb Kłótno	Cmentarz parafialny rzymskokatolicki (historyczne nagrobki, starodrzew)	Ok. 1990 r.	-
29.	Kłótno, dz. ew. 389, obręb Kłótno	Ogrodzenie z bramą	I poł. XX w.	-
30.	Kłótno, dz. ew. 335 obręb Kłótno	Dawny cmentarz parafialny rzymskokatolicki (pozostałości historycznych nagrobków, starodrzew)	Koniec XIX w.	-
31.	Kłótno, dz. ew. 335 obręb Kłótno	Słupy bramne	Koniec XIX w.	-
32.	Kurowo, dz. ew. 491/2 obręb Kłótno	Figura św. Tekli (obok 2 lipy)	1776 r.	-
33.	Kurowo	Figura przydrożna Matki Boskiej	1919 r.	-
34.	Kurowo	Krzyż przydrożny	Lata 30 te XX w., remont lata 80 – te XX w.	-
35.	Kurowo	Krzyż przydrożny	Lata 30 te XX w., remont lata 80 – te XX w.	-
36.	Kurowo – Babia Góra, dz. ew. 53/2 obręb Kurowo Babia Góra	Figura przydrożna Matki Boskiej	Lata 30 te XX w., przebud.	-
37.	Kurowo – Babia Góra	Krzyż przydrożny	Lata 30 te XX w., remont lata 80 – te XX w.	-
38.	Kurowo - Parcele	Kapliczka przydrożna na drzewie	Lata 60 – te XX w.	-
39.	Kurowo	Szpalet kasztanowców	-	-
40.	Leonowo, dz. ew. 338, obręb Świątkowice	Cmentarz ewangelicki: historyczne nagrobki (szczątkowe), starodrzew	1900 r.	-
41.	Okna 19, dz. ew. 140/2, obręb Okna	Dom drewniany	Okolo 1890 r.	-
42.	Okna 21 (d. nr 22)	Dom drewniany	Koniec XIX w.	-
43.	Okna 25	Dom drewniany	Ok. 1880 r..	-
44.	Okna 31, dz. ew. 76, obręb Okna	Dom drewniany	Z końca XIX w.	-
45.	Okna	Kapliczka przydrożna	Lata 30 – te XX w., przebudowa 1996 r.	-
46.	Okna (Dębowo Żwirownia)	Figurka przydrożna Chrystusa	1934 r.	-
47.	Skrzynki	Figura przydrożna Matki Boskiej	Lata 30 – te XX w.	-
48.	Skrzynki	Kapliczka przydrożna	Lata 30 – te XX w., przebudowa 2000 r.	-
49.	Patrówek	Kapliczka przydrożna	Lata 30 – te XX w., przebudowa 2019 r.	-
50.	Stare Kurowo	Kapliczka przydrożna z figurą Matki Boskiej	Lata 30 – te XX w., przebudowa 2009 r.	-
51.	Stare Kurowo	Figura przydrożna Matki Boskiej	Lata 30 – te XX w., przebudowa 2017 r.	-
52.	Świątkowice – Patrowo, dz. ew. 348, obręb Świątkowice; dz. ew. 348, obręb Baruchowo; dz. ew. 484, obręb Kłótno; dz. ew. 202, obręb Zawada Piaski; dz. ew. 16, obręb Zakrzewo Parcele; dz. ew. 78, obręb Patrówek	Aleja Lipowa	-	-

53.	Trzebówek	Kapliczka przydrożna	1927 r.	-
54.	Zawada Nowa, dz. ew. 15, obręb Zawada Nowa	Dwór	I poł. XIX w.	-
55.	Zawada Nowa, dz. ew. 115, obręb Zawada Nowa	Budynek inwentarski	II poł. XIX w.	-
56.	Zawada Nowa, dz. ew. 15, obręb Zawada Nowa	Park dworski	Poł. XIX w.	-
57.	Zawada Nowa	Krzyż przydrożny	Lata 30 – te XX w.	-
58.	Zakrzewo	Figura przydrożna Matki Boskiej	Lata 30 – te XX w., 1961 r., po 2000 r.	-
59.	Zakrzewo, dz. ew. 76/2, obręb Zakrzewo – Parcele	Park dworski	II poł. XIX w.	Rej. Zabytków A/1307 z 25.07.1984

Źródło: Gminna ewidencja zabytków Gminy Baruchowo

Załącznik . Wykaz stanowisk archeologicznych Gminy Baruchowo

L.p.	Adres	Numer AZP	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Funkcja obiektu	Chronologia	Kultura
1.	Więśławice	50 – 49	67	14	osada	Późne średniowiecze XIV – XV w.	-
2.	Więśławice	50-49	69	16	osada	Późne średniowiecze XIV – XV w.	-
3.	Goreń Duży	50-50	1	11	ślad osadnictwa	neolit,	k. pucharów lejkowatych
4.	Goreń Duży	50-50	2	2	ślad osadnictwa	neolit,	k. pucharów lejkowatych
5.	Goreń Duży	50-50	3	3	ślad osadnictwa	III okres wczesne średniowiecze	-
6.	Goreń Duży	50-50	4	4	osada	-	k. pucharów lejkowatych
					osada	późne średniowiecze XV – XVI w.	-
7.	Goreń Nowy	50-50	5	5	ślad osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
					osada	III okres wczesne średniowiecze	-
8.	Goreń Duży	50-50	6	6	ślad osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
9.	Goreń Duży	50-50	7	7	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
10.	Goreń Duży	50-50	8	8	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
11.	Goreń Duży	50-50	9	9	obozowisko	-	k. ceramiki sznurowej
12.	Goreń Duży	50-50	10	10	osada	II okres wczesne średniowiecze	-
					osada	Późne średniowiecze/nowożytność XIV- XVI w.	-
13.	Goreń Duży	50-50	11	11	ślad osadnictwa	neolit/epoka brązu	-
14.	Goreń Duży	50-50	12	12	osada	neolit	-
15.	Goreń Duży	50-50	13	13	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
					ślad osadnictwa	Późne średniowiecze XV- XVI w.	-
16.	Goreń Nowy	50-50	14	1	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych

17.	Lubaty	50-51	1	3	śląd osadnictwa	pradzieje	-
					punkt osadniczy	wczesne średniowiecze XI-XIII w.	-
18.	Lubaty	50-51	2	4	śląd osadnictwa	nowożytność	-
19.	Lubaty	50-51	3	5	śląd osadnictwa	II okres epoki brązu	k. trzciniecka
20.	Lubaty	50-51	4	6	śląd osadnictwa	pradzieje	-
21.	Lubaty	50-51	5	1	śląd osadnictwa	epoka kamienia	-
22.	Lubaty	50-51	6	7	śląd osadnictwa	schyłkowy paleolit	k. świderska
					śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
23.	Baruchowo	51-49	1	1	osada	wczesne średniowiecze - późne średniowiecze XIII-XIV w.	-
24.	Baruchowo	51-49	2	2	śląd osadnictwa	III okres wczesne średniowiecze	-
25.	Baruchowo	51-49	3	3	śląd osadnictwa	-	k. pucharów lejkowatych
26.	Grodno	51-49	22	1	gródek stożkowaty	późne średniowiecze XIV w.	-
27.	Grodno	51-49	23	2	osada	późne średniowiecze XIV-XV w.	-
28.	Grodno	51-49	24	3	śląd osadnictwa	epoka kamienia	-
29.	Grodno	51-49	25	4	śląd osadnictwa	III okres wczesne średniowiecze	-
30.	Kolonia Grodno	51-49	27	1	śląd osadnictwa	nowożytność XVI- XVII w.	-
31.	Kurowo Kolonia	51-49	30	1	osada	III okres wczesne średniowiecze	-
32.	Kurowo Kolonia	51-49	31	2	śląd osadnictwa	-	k. łużycka
					śląd osadnictwa	Wczesne średniowiecze – późne średniowiecze XIII – XIV w.	-
33.	Świątkowice	51-49	38	4	śląd osadnictwa	późne średniowiecze/nowożytność XV- XVI w.	-
34.	Świątkowice	51-49	39	5	śląd osadnictwa	późne średniowiecze/ nowożytność XV- XVI w.	-
35.	Baruchowo	51 - 49	73	4	cmentarzysko szkieletowe	późne średniowiecze/ nowożytność	-
36.	Czarne	51-50	1	1	śląd osadnictwa	-	k. pucharów lejkowatych
37.	Kłótno	51-50	5	1	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze XII w.	-
38.	Kłótno	51-50	6	2	osada	neolit/epoka brązu	k. amfor kulistych
39.	Kłótno	51-50	7	3	osada	IV okres epoki brązu	k. łużycka
40.	Kłótno	51-50	8	4	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
41.	Kłótno	51-50	9	5	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
42.	Kłótno	51-50	10	6	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
43.	Kłótno	51-50	11	7	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
44.	Kłótno	51-50	12	8	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych

45.	Kłótno	51-50	13	9	osada	neolit,	k. amfor kulistych
					śląd osadnictwa	III okres wczesne średniowiecze	-
46.	Kłótno	51-50	14	10	osada	neolit	k. amfor kulistych
47.	Kłótno	51-50	15	11	osada	późne średniowiecze/ nowożytność XIV- XVII w.	-
48.	Kłótno	51-50	16	12	śląd osadnictwa	neolit	-
49.	Kłótno	51-50	17	13	osada	III okres wczesne średniowiecze	-
50.	Kłótno	51-50	18	14	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
					śląd osadnictwa	III okres wczesne średniowiecze	-
51.	Kłótno	51-50	19	15	śląd osadnictwa	neolit	-
52.	Kłótno	51-50	20	16	śląd osadnictwa	III okres wczesne średniowiecze	-
53.	Kłótno	51-50	21	17	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
54.	Kłótno	51-50	22	18	śląd osadnictwa	późne średniowiecze XIV-XV w.	-
55.	Kłótno	51-50	23	19	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
56.	Kłótno	51-50	24	20	śląd osadnictwa	neolit	-
57.	Kłótno	51-50	25	21	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
58.	Kłótno	51-50	26	22	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
59.	Kłótno	51-50	27	23	śląd osadnictwa	neolit	-
60.	Kłótno	51-50	28	24	śląd osadnictwa	późne średniowiecze XIV w.	-
61.	Kłótno	51-50	29	25	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
62.	Kłótno	51-50	30	26	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
63.	Kłótno	51-50	31	27	śląd osadnictwa	epineolit	k. amfor kulistych
64.	Kłótno	51-50	32	28	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
65.	Kłótno	51-50	33	29	śląd osadnictwa	III okres wczesne średniowiecze	-
66.	Kłótno	51-50	34	30	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
67.	Kłótno	51-50	35	31	śląd osadnictwa	neolit	-
68.	Kłótno	51-50	36	32	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
69.	Kolonia Dębowo	51-50	37	1	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
70.	Kolonia Kurowo	51-50	38	3	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
71.	Kolonia Kurowo	51-50	39	4	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
72.	Kolonia Kurowo	51-50	40	5	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
73.	Kolonia Kurowo	51-50	41	6	śląd osadnictwa	neolit	-

74.	Nowa Wieś	51-50	42	1	śląd osadnictwa	neolit	-
75.	Patrówek	51-50	43	1	śląd osadnictwa	późne średniowiecze XIV w.	-
					śląd osadnictwa	nowożytność XVII-XVIII w	-
76.	Patrówek	51-50	44	2	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
77.	Patrówek	51-50	45	3	śląd osadnictwa	III okres wczesne średniowiecze	-
78.	Patrówek	51-50	46	4	śląd osadnictwa	okres lateński	k. przeworska
79.	Patrówek	51-50	47	5	śląd osadnictwa	III okres wczesne średniowiecze	-
80.	Patrówek	51-50	48	6	śląd osadnictwa	neolit	k. amfor kulistych
81.	Probostwo	51-50	49	1	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
82.	Probostwo	51-50	50	2	śląd osadnictwa	III okres wczesne średniowiecze	-
83.	Probostwo	51-50	051	3	śląd osadnictwa	III okres wczesne średniowiecze	-
84.	Radziszewo	51-50	52	1	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
85.	Radziszewo	51-50	53	0	śląd osadnictwa	neolit	-
86.	Trzebowo	51-50	54	1	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
87.	Zakrzewo Parcele	51-50	55	1	osada	późne średniowiecze XIV-XV w.	-
88.	Zakrzewo Parcele	51-50	56	2	osada	późne średniowiecze XIII-XIV w.	-
89.	Zawada Nowa	51-50	57	1	osada	późne średniowiecze/ nowożytność XV- XVII w.	-
90.	Zawada Piaski	51-50	58	1	śląd osadnictwa	neolit	-
91.	Zawada Piaski	51-50	59	2	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
92.	Zawada Piaski	51-50	60	3	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
93.	Zawada Piaski	51-50	61	4	osada	neolit	k. amfor kulistych
94.	Zawada Piaski	51-50	62	5	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
95.	Zawada Piaski	51-50	63	6	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
96.	Zawada Piaski	51-50	064	7	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
97.	Zawada Piaski	51-50	65	8	śląd osadnictwa	III okres wczesne średniowiecze	-
98.	Zawada Piaski	51-50	66	9	osada	późne średniowiecze/nowożytność XIV- XVIII w.	-
99.	Zawada Piaski	51-50	67	10	osada	neolit	k. amfor kulistych
100.	Zawada Piaski	51-50	68	11	osada	neolit	-
101.	Zawada Piaski	51-50	69	12	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
102.	Zawada Piaski	51-50	70	13	osada	neolit	k. amfor kulistych
					śląd osadnictwa	początek epoki brązu	k. trzciniecka

103.	Zawada Piaski	51-50	71	14	śląd osadnictwa	neolit	k. pucharów lejkowatych
104.	Skrzynki	51-50	72	1	osada	neolit	k. pucharów lejkowatych
105.	Skrzynki	51-50	73	2	śląd osadnictwa	III okres wczesne średniowiecze	-
106.	Lubaty	51-51	1	2	cmentarzysko	Ha-La	k. pomorska
					śląd osadnictwa	pradzieje	-
					śląd osadnictwa	nowożytność	-
					śląd osadnictwa	-	k. pucharów lejkowatych
					obozowisko	neolit	k. amfor kulistych
107.	Lubaty	51-51	87	9	obozowisko	mezolit	k. chojnicko- pieńkowska
108.	Lubaty	51-51	88	10	śląd osadnictwa	późne średniowiecze	-
109.	Lubaty	51-51	89	11	śląd osadnictwa	pradzieje	-
110.	Lubaty	51-51	90	12	obozowisko	paleolit	-
					śląd osadnictwa	epoka brązu	-
111.	Babia Góra	52-49	21	1	osada	III okres wczesne średniowiecze	-
112.	Babia Góra	52-49	22	2	śląd osadnictwa	III okres wczesne średniowiecze	-
113.	Kurowo Parcele	52-50	22	1	osada	późne średniowiecze XV w.	-
114.	Kurowo Parcele	52-50	23	2	osada	wczesne średniowiecze XIII w.	-
115.	Kurowo Parcele	52-50	24	3	osada	późne średniowiecze XV w.	-
116.	Kurowo Parcele	52-50	25	4	osada	późne średniowiecze XIII - XV w.	-
117.	Kurowo Parcele	52-50	26	5	śląd osadnictwa	neolit	-
118.	Zakrzewo	52-50	30	1	osada	wczesne średniowiecze - późne średniowiecze XIII-XIV w.	-
					osada	późne średniowiecze XV w.	-
119.	Zakrzewo	52-50	31	2	osada	wczesne średniowiecze - późne średniowiecze XIII-XIV w.	-
120.	Zakrzewo	52-50	32	3	osada	późne średniowiecze XV w.	-
121.	Zakrzewo	52-50	33	4	osada	wczesne średniowiecze - późne średniowiecze XIII-XIV w.	-
122.	Zakrzewo	52-50	34	5	osada	wczesne średniowiecze - późne średniowiecze XIII-XIV w.	-
					osada	nowożytność XVI w.	-
123.	Zakrzewo	52-50	35	6	osada	wczesne średniowiecze XIII w.	-
124.	Zakrzewo Parcele	52-50	36	3	osada	wczesne średniowiecze XIII w.	-
125.	Zakrzewo Parcele	52-50	37	4	osada	późne średniowiecze XIV	-

126.	Stawek	52-50	38	1	osada	późne średniowiecze XIV-XV w.	-
------	--------	-------	----	---	-------	-------------------------------	---

Źródło: Wykaz stanowisk archeologicznych Gminy Baruchowo

Spis tabel, rysunków i załączników

Tabela 1. Kalendarium części miejscowości na terenie gminy Baruchowo.

Tabela 2. Wykaz zabytków nieruchomych znajdujących się na terenie gminy Baruchowo wpisanych do rejestru zabytków.

Tabela 3. Stan zachowania i zagospodarowania zabytków znajdujących się Gminnej Ewidencji Zabytków.

Tabela 4. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy Baruchowo.

Tabela 5. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Baruchowo – priorytet I.

Tabela 6. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Baruchowo – priorytet II.

Tabela 7. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Baruchowo – priorytet III.

Tabela 8. Kryteria prowadzenia oceny realizacji Programu.

Rysunek 1. Priorytety i cele strategiczne województwa kujawsko-pomorskiego.

Rysunek 2. Położenie gminy Baruchowo na tle województwa kujawsko-pomorskiego i powiatu włocławskiego.

Rysunek 3. Herb gminy Baruchowo.

Rysunek 4. Mapa turystyczna gminy Baruchowo.

Rysunek 5. Chata kujawska na terenie gminy Baruchowo.

Rysunek 6. „Koza” ze Świątkowic.

Rysunek 7. Przykład haftu kujawskiego.

Rysunek 8. Wielopokoleniowy Zespół Pieśni i Tańca SWOJACY z Baruchowa w tradycyjnych strojach ludowych.

Rysunek 9. Dwór w Baruchowie.

Rysunek 10. Park dworski w Baruchowie i Lipowa Aleja Dojazdowa.

Rysunek 11. Drewniany dwór w Czarnem.

Rysunek 12. Park dworski w Czarnem.

Rysunek 13. Kościół par. pw. Świętej Trójcy w Kłotnie.

Rysunek 14. Park dworski w Zakrzewie.

Załącznik 1. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Baruchowo zgodnie z Gminną Ewidencją Zabytków.

Załącznik 2. Wykaz stanowisk archeologicznych Gminy Baruchowo.

Uzasadnienie

Gmina Baruchowo, zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713) w zakresie zadań własnych realizuje sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Obowiązek sporządzania gminnego programu opieki nad zabytkami nakłada na gminę art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r. poz. 282 z późn. zm.).

Wojewódzki Konserwator Zabytków w Toruniu Delegatura we Włocławku pismem znak: WUOZ.DW.WZN.5120.6.2020.AM z dnia 15.10.2020 r. pozytywnie zaopiniował Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Baruchowo na lata 2020-2023.

Przyjęcie niniejszego programu nie tylko zachęci do działań ochronnych i edukacyjnych, ale także pozwoli właściwie zadbać o obiekty wymagające opieki. Z powyższych względów przyjęcie przedmiotowej uchwały uważa się za zasadne.

Przewodniczący Rady Gminy
Baruchowo

Jarosław Komorek